

Ny minister er Charlotte Sahl-Madsen: Hvad mener hun om professorer på stopprøver?

Du bliver løsarbejder . . .

Unge forskere skal ikke gøre sig illusioner om fastansættelse som lektorer eller professorer. Løsansættelser kan blive regeringens næste reform

Professorer skal i fremtiden ansættes i en tidsbegrænset periode på ti år i første omgang, og derefter skal et udvalg hvert femte år vurdere, om de fortsat lever op til kravene med hensyn til videnskabelig produktion og udvikling af fagområdet, foreslog Venstres universitetsordfører **Malou Aamund**. Og straks efter overtrumfede Venstres regeringspartner forslaget ved at foreslå, at også lektorer på samme måde med jævne mellemrum skal prøves eller søge deres egne stillinger.

Aamunds prøveballon er udtryk for sand liberal tankegang med hendes spørgsmål om, hvorfor nogle dog skulle loves livstidsansættelser? Og prøveballonen kan meget vel være næste trin i Regeringens 'liberalisering' af de danske universiteter.

Bliver planen realiseret, kan unge forskere se i vejviseren efter en fastansættelse som forsker.

Post.doc'ere eksploderede 2004-09

Men strategien med løsansættelser er faktisk allerede prøvekørt ad bagdøren i en del år. Statistikker fortæller nemlig, at universitetsledelserne siden 2004 groft sagt har brugt bevillingsforhøjelser til at hyre løsarbejdere.

Mens KUs og AUs bevillinger steg med ca. 15 pct. så steg andelen af fastansatte lektorer kun med 12 pct.

Til gengæld eksploderede andelen af ansatte i den

nye stillingskategori, de 1-3 årige åremålsansatte post.doc'ere, med hele 7,4 gange eller med 740 procent (fra 165 til 1.186 post.doc'ere). Og det skal især ses i relation til en 40 pct.s tilbagegang i den ordinære karrierestilling – adjunkturet (fra 1066 til 663).

Sidste trin i regeringens totalreform af universiteterne

"Aamunds forslag om 'stopprøver' for lektorer og professorer lægger op til at gøre universitetsansatte til løsarbejdere", mener DM-formand Ingrid Stage, som på vegne af fagforeningerne er ACs forhandlingsleder, når fagforeningerne forhandler stillingsstruktur med Videnskabsministeriet.

"Tidsbegrænsede professorater og lektorer er en helt logisk forlængelse af regeringens drastiske reformer på universitetsloven", forklarer Stage. "Ledelserne opfatter den eksisterende stillingsstruktur, som fastlægger et karriere-forløb med fastansættelser som lektorer og professorer, som en unødigt begrænsning af deres ledelsesret. Groft sagt vil de have større frihed til at ansætte og til at skille sig af med folk. Og Malou Aamunds forslag er en 'prøveballon' for netop det".

Se s. 6: Stopprøver for lektorer og professorer?

Ny minister: C. Sahl-Madsen 3-4

- et politisk helt ubeskrivet blad: Hun har ingen uddannelse, men skal nu lave politikker mod frafald

Arbejdstilsyn dumpede DTU-Kemi 4

- men institutdirektøren er uenig i, at der er problemer

Sander solgte ud 5

- ville ikke beskytte sit ministerområde 'myndighedsbetjening' på DMU

Brug og smid væk – mentalitet 6

- siger DM-formand om Malou Aamunds forslag om karriere-system med stopprøver for professorer

DTU-Kemi: 'Forskerhotel' 8

- og trussels-ledelse, siger ledelsesforsker om institutdirektør Ole W. Sørensens forslag til ny forskningsstrategi, der opdeler forskerne i A-, B- og Q-kategorier, hvor de sidste skal ud

Uni-lov: Udramatisk debat 11

- på høringskonference, mens vi venter på politikernes debat

TEMA: Faglig udtynding 12-17

Hvad sker der egentlig med fagligheden, når der skæres drastisk på KU-institutter?

Hvad er en armslængde? 19

- mellem ministerium og 'myndighedsbetjening', lød spørgsmålet på minikonference om 'sektorforskningens' gråzoner

Universitetsfolkets passivitet 28-29

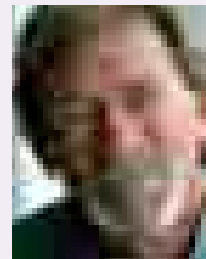
Vi har travlt med at passe vores arbejde. Men hvem arbejder for vores interesser, spørger tre indlæg. LÆSERBREVET

Drab på universitetet 31

USA. Forsker dræbte tre og sårede tre, da hun ikke opnåede fastansættelse (tenure). Det førte til ophedet debat om bl.a. universiteternes karrieresystem

jø

Men jeg kan ikke følge indvendingerne mod en 5-årig professormodel, for hvad har professorer som opfylder kravene at frygte ved en revurdering?
Malou Aamund (V)

Hvem tager sig af de universitetsansatte?

Kort før jul annoncerede Københavns Universitets bestyrelse 130 fyringer på NAT, LIFE, FARMA og SAMF. På NAT, der skulle stille med ca. 70 medarbejdere, var det blevet en fast juletradition, da også sidste års julefrokoster indledtes med omfattende afskedigelser. Efter jul kom så "prikkerunden" som en trist optakt til vinterferien.

Det har udløst dyb frustration hos medarbejderne. Dels fordi begrundelserne har været uforståelige. Kunne man virkelig ikke finde en enkelt procent af et budget på 7 milliarder? Dels fordi processen føles forhastet, uigennemsigtig og har manglet respekt for konsekvenserne for de faglige miljøer. På "dekanstyrets universitet" i gamle dage havde man nok kunnet finde ud af at fordele smerten mindre pinefuldt.

Men værst er følelsen af en anderledes rå tone. Et tocifret antal tillids- og sikkerhedsrepræsentanter er "prikket" gennem de sidste år alene på NAT. Og i den anden del af den resterende folkelige legitimitet, samarbejdsudvalgene, er medarbejderne efterladt med en stigende følelse af helt at blive overset. Afmagtsfølelsen bliver ikke mindre af, at der samtidigt med 24 VIP-afskedigelser, bliver slået 16 stillinger op på et Grundforskningscenter på Biologi, KU og yderligere et antal VIP-stillinger er garanteret "indlejring" de kommende år. Diskussion af konsekvenserne for undervisningen og den øvrige forskning af en så voldsom "strukturtilpasning" har ikke fundet sted i et åbent forum.

Årsagen til de stærkt forringede arbejdsbetingelser er nem at få øje på. En universitetslov i 2003 indførte en stringent ledelsesstruktur, der i alle led velvilligt har underskrevet resultatkontrakter, der sikrede massiv overflytning af basismidler til øremærkede, strategiske formål. For de nye, ansatte ledere bon'er det sikkert på bonus-kontoen, når kontrakterne er opfyldt. En forsmag på de nye tider fik vi for nogle år siden, da en rektor for et kendt nordkøbenhavnsk universitet antydede, at hvis de ringeste 10 – 20 % af de ansatte blev afskediget og erstattet hvert år, skulle der nok komme fart på universitetets præstationer.

"Men hvem tager sig af at tale den frie fagligheds og de ansattes sag? Det er selvfølgelig fint med de studerendes støtteaktioner og de ansattes læserindlæg og breve til bestyrelser og ledere."

Som universitetslærere er vi helt bevidste om, at vi er kommet ind i en højkompetitiv branche. men den nye "management-by-terror"-strategi med årlige fyringer og organisationsforfølgelse går langt ud over det acceptable.

Men hvem tager sig af at tale den frie fagligheds og de ansattes sag? Det er selvfølgelig fint med de studerendes støtteaktioner og de ansattes læserindlæg og breve til bestyrelser og ledere. Men så længe universitetslov-flertallet med Socialdemokraterne i spidsen er urokkeligt fastholdt i lovens substans, jf. ordfører Kirsten Brosbøls udsagn i FORSKERforums februar-nummer, kommer vi ikke videre. Det er også fint med Jesper Langballes (DF) støtte til den akademiske frihed, men med hans snarlige exit kan flertallet tilmed blive endnu mere uoverkommeligt.

Vejen tilbage til arbejdsglæde, tryghed og medindflydelse for de universitetsansatte synes ufremkommelig, og støtten fra vore primærorganisationer og fra AC har været yderst sparsom i betragtning af, at det er universitetets lærere, der producerer deres medlemmer. Men det er måske ikke så mærkeligt, da de akademiske organisationer jo varetager medlemsinteresser i alle universitetsstrukturens led.

På hospitalsfronten har det været demokratisk valgte organisationer bag både regering, regioner og ansatte, der har kunnet føre nedskæringsdebatten. Der har før været murren i krogene hos os, men nu er der en reel årsag til at overveje mere slagkraftige organisationsformer. Ikke for at bekæmpe primærorganisationerne – de har jo også travlt nok med at bekæmpe hinanden – men for at sikre universitetslærernes arbejdsforhold og arbejdsglæde på fremtidens universiteter. En universitetslærerorganisation med forhandlingsret til løn- og arbejdsvilkår vil være det rette forum for denne fremtid. De, der trods alt bliver tilbage efter blodbadet, skal sikres en universitetskarriere, der ikke skal nås med midler, der får X-factor til at ligne en vaudeville.

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (ansvarshav. for dette nummer), Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, Lektor Lars Kamp Nielsen, Pharma Danmark, Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard, Dyrslægeforeningen, xxx, JA, Journalist Mette Engell Friis (mef@dm.dk), Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.500 ekpl. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. PharmaDanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. JA – Jordbrugsakademikerne, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. Dyrslægeforeningen, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. **Grafisk Produktion:** www.preducation.dk **Tryk:** VTT-Grafiska AB. **Næste deadline:** 18. marts 2010.

23. februar: Sander er eks-minister

- men hvem er Sahl-Madsen?

Efter længere tids spekulationer om minister-rokade, hvor videnskabsminister Helge Sander blev spået en karriere som eks-, skete det. Meget overraskende blev det den relativt ukendte **Charlotte Sahl-Madsen** (K), som blev afløseren. Politisk er hun helt ubeskrevet, idet hun først på dagen meldte sig ind i det Konservative parti.

Ved overdragelses-forretningen ønskede Helge Sander den nye minister tillykke med et spændende område, og han roste sig selv for at have opfundet hende: "Og så kommer du jo fra Herning, selv om du er født i Holstebro ...". Om hendes politiske tilhør fortalte hun selv, at hun er "utålmodig" og at hun interesserer sig for "viden, iværksætteri og innovation" samt for "forskning og erhvervslivet"

Bachelor i udviklingsledelse?

Hendes persondata ifølge en hurtig googlen er, at hun har været formand for Danfoss Universe A/S siden september 2009, hvor hun efter fem år som direktør i stedet blev formand for bestyrelsen bag parken. Danfoss Universe er en slags "teknisk-naturvidenskabeligt tivoli-park".

Yderligere google data: Hun har tidligere været udviklingschef på LEGO, arrangementschef for Herning Kunstmuseum, medlem af Økonomi- og Erhvervsministeriets ekspertgruppe om oplevelsesøkonomi og bestyrelsesmedlem af ministeriets innovationsenhed, formand for Den Jyske Operas bestyrelse m.m.

Men nogle data er fjernet, fx oplysninger under "Women On Board". Ved . Hendes fortid før 1999, hvor hun var direktør for Glasmuseet i Ebeltoft, er mørkelagt. Ved en overfladisk googlen er det heller ikke muligt at finde oplysninger om hendes uddannelsesmæssige baggrund. Men graves dybt spadestik har hun oplyst, at hun har "en bachelor i udviklingsledelse" uden at det anføres hvor denne titel er hentet. Hun har også tidligere studeret jura.

Men eftersøgningen efterlod en mystisk titel-forvirring – se **INTERVIEW** på næste side.

Det fremstår som positive kvalifikationer til ministerposten, at Sahl-Madsen på forhånd har kendskab og interesse for sektoren. Hun har via stillingen på Danfoss haft en bred berøringsflade med forskere, samtidig med at hun har arbejdet meget med formidling. Men med tætte forbindelser også til erhvervslivet vil især "innovation" og målsætninger om samarbejde mellem erhvervsliv og universiteter vil også være blandt hendes succeskriterier.

Exit Helge Sander

Helge Sander (V) nåede at være minister i otte år og to måneder fra december 2001. Han fik ved overdragelsesforretningen ros fra departementschefen: "Jeg kan sige, at du har været kendt og værdsat af alle – og jeg gentager alle – medarbejdere i Videnskabsministeriet".

Socialdemokraternes **ordfører Kirsten**

Brosbøl siger i en pressemeddelelse, at hun ikke vil savne Sanders centralistiske styring af universiteterne og konkurrenceudsættelse af forskningsmidlerne, som hun håber, den nye minister vil lave om på: "Det var helt forventet, at Helge Sander stod til en fyring, hvis Lars Løkke valgte at ryste posen. Han har været regeringens mest usynlige minister og et svagt led i regeringen. Han er upopulær i forskningsverdenen og er i øvrigt en af de længst siddende ministre. Han var Foghs mand og måtte derfor ud, hvis Løkke skulle sætte sit eget præg på regeringen".

Og Sander selv?

Helge Sander opsummerede med at han egentlig havde haft en let opgave: "Dels havde jeg fået en meget professionel behandling fra personalet i ministeriet. Og dels har det været let af udføre Regeringens politik på området, for der har været fuld enighed om denne".

Og da han så blev spurgt, hvad der politisk havde været hans største succes, svarede han: "Det har utvivlsomt været at modernisere en universitetsstyrelses-lov fra 1476, så der kom eksterne bestyrelser og en ny ledelsesstruktur m.m...."

jø

Ny minister: 'Har ikke lånt bachelor-titel

Arbejds dumpede

Udnævnelsen af Charlotte Sahl-Madsen som ny videnskabsminister var en stor overraskelse, især da hun stort set er ukendt i offentligheden.

Det var ikke muligt at finde et udtømmende CV på hende, og især fortabte den nye ministers uddannelsesbaggrund sig i mørke. Ved en google-søgning fandtes der dog en oplysning om, at hun har en "bachelor i udviklingsledelse". Oplysningen fremgik af en præsentation af oplægsholdere på en Sandbjergkonference i september 2006, hvor bl.a. journalisten Henrik Qvordrup også blev præsenteret.

I ORKANENS ØJE

Også i avis-artikler har hun igennem årene været tituleret som "bachelor i udviklingsledelse". Blandt andet i Politikens 40-årsomtale (august 2004), i Vejle Amts Folkeblad (okt. 2004) samt i Berlingske Tidende (august 2004) samt i Jyllands-Posten (februar 2008).

FORSKERforum.dk bragte omtalen af hendes bachelortitel, men den blev dagen efter dementeret af Videnskabsministeriet i forbindelse med udgivelse af hendes CV. Ministeriet oplyste lakonisk, at bachelor-oplysning ikke er korrekt.

FORSKERforum har spurgt den nye minister, hvordan det hænger sammen, at der på nettet fremgår at hun har en titel, som hun altså ikke har alligevel:

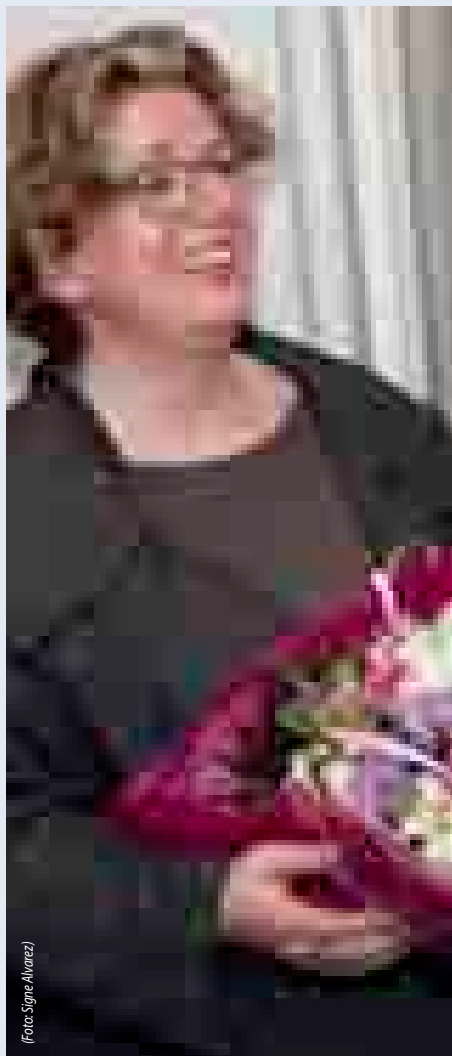
Er det ikke uhæderligt, at du har pyntet sig med falske akademiske fjer – at du på et tidspunkt selv må have brugt titlen?

"Jeg har aldrig præsenteret mig under den titel. Jeg har været under et uddannelsesforløb under konsulent og uddannelsescentret 'Ankerhus', men det var ikke en ba-uddannelse. Jeg har også taget forskellige ledelseskurser på Harvard og Stanford, men det var heller ikke ba-uddannelser, og det har jeg heller aldrig gjort dem til", forklarer **Charlotte Sahl-Madsen** og tilføjer: "Og det kan godt være, at jeg var inviteret til det 'Sandbjergkursus' i 2006, men jeg deltog faktisk ikke i det".

Men når fx Politiken og Berlingske i 2004 og Jyllands-Posten i 2008 tillagde dig bachelortitlen, havde du så ikke en forpligtelse til at aktivt at demtere denne urigtige oplysning?

"Jeg har ikke selv angivet titlen overfor dem. Men hvis jeg så artiklerne, har jeg nok tænkt, at det ikke nyttede at demtere, så de korrigerede det i praksis".

Risikerer du ikke at blive fældet på en Kastberg – eks-direktøren på Arken, som blev fældet af at

Charlotte Sahl-Madsen ved ministeroverdragelses-ceremonien.

have smykket sig med en falsk akademisk titel?

"Nej, hold nu op. Jeg kunne forstå det, hvis jeg selv havde været ude og prale med en bachelortitel. Det har jeg altså ikke gjort".

Sidste spørgsmål: Hvordan vil du have, at de unge skal tage dig alvorligt som rollemodel, når du ingen uddannelse har som minister for universiteternes frafald?

"Jeg synes ikke, man kan lave det link. Jeg har rejst rundt som talsmand for, at unge absolut bør tage en uddannelse. At jeg så selv ikke har nogen formel uddannelse, men har fået mine kvalifikationer ad andre veje er så en anden sag. Jeg har da haft en udmærket erhvervskarriere, sagt i al beskedenhed", slutter ministeren.

"Det er Arbejdstilsynets vurdering, at arbejdet med undervisning og forskning på Kemisk Institut, DTU, ikke er planlagt, tilrettelagt og udført, så det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Der er risiko for, at de konstaterede problemer med stor arbejdsmængde og tidspres kan have indvirkning på medarbejdernes fysiske og psykiske sundhed både på kort og langt sigt".

"Utilstrækkelig forebyggelse af stor arbejdsmængde og tidspres forøger medarbejdernes risiko for at få stress og stressrelaterede sygdomme som fx angst, depression og hjertekarsygdomme".

Sådan lyder Arbejdstilsynet-Hillerøds overordnede dom over arbejdsmiljøet på DTU-Kemi – det institut, hvis institutdirektør **Ole W. Sørensen** har mødt hård kritik fra de ansatte.

Arbejdstilsynet bekræfter medarbejdernes tidligere kritik i en trivselsundersøgelse. Tilsynet konstaterer, at arbejdspresset er meget hårdt med arbejdsuger på op til 60 timer, og at der er belastninger, hvor vip-medarbejderne over en længere periode har haft svært ved at nå de arbejdsopgaver, som forventes af dem. Samtidig er der en stressfaktor i en stor grad af "selvledelse" i de konkrete arbejdsopgaver, hvilket vil sige, at hovedparten af medarbejderne oplever, at deres arbejde er "grænseløst" – "man kan altid gøre mere og det er sjældent, at der ikke er noget, man skal/bør lave".

Indirekte kritik af lederen

Arbejdstilsynet må ikke anfægte ledelsesretten, og har derfor svært ved at kritisere konkrete ledere / faktisk ledelse. Men tilsynets afgørelse konstaterer alligevel, at hovedparten af medarbejderne savner indflydelse / dialog om overordnede beslutninger og en tydeligere vision for de faglige målsætninger for instituttet.

Og så konstaterer afgørelsen, at Kemi-ledelsens imødegåelse af den store arbejdsmængde og tidspres vurderes som "utilstrækkelig". Men det vil institutdirektør Ole W. Sørensen ikke anerkende, fremgår det af Arbejdstilsynets rapport: "Arbejdstilsynet vurderer, at der er uenighed mellem instituttets ledelse og vip-personale om, hvorvidt der er balance mellem krav og ressourcer og om undervisningen hænger sammen. Samtidig vurderes forebyggelsen som utilstrækkelig, fordi der ikke er taget proaktive tiltag til at reducere forekomst af overarbejde, samt støtte og opbakning til prioritering og aflastning i forbindelse med spidsbelastninger,

tilsynet DTU-Kemi

fx ved store ansøgninger. Samtidig er det utydeligt for de ansatte, hvilke faglige mål og retningslinier, der arbejdes efter og hvilke faglige kompetencer, som forventes”.

FORSKERforum har ikke fået oplyst, hvordan tilsynets krav om

- at der skal opstilles ”klare og realistiske mål”;
- at der sikres ”balance mellem krav og ressourcer i arbejdet”;
- at der sikres ledelsesmæssig opbakning i arbejdet m.m.

opfyldes – når institutdirektøren er uenig i, at der er problemer...

Ole Winneche Sørensen

Scientologyledelse til dumpekarakter

Arbejdstilsynets besøg på DTU-Kemi kom efter, at en intern trivselsundersøgelse fortalte om stor utilfredshed med institutdirektørens ledelsesstil. Og dagen før besøget havde Sørensen i øvrigt annonceret, at han stopper som institutdirektør. Det blev modtaget med lettelse på instituttet. Sørensens ledelsesstil blev tillagt inspiration fra Scientology-kulten, hvor Sørensen er højtrangeret medlem. Men han fik ikke en kraftig opsang eller blev fyret. Tværtimod forsøgte han og rektor Pallesen at hemmeligholde trivselsundersøgelsens dumpekarakter ved at pålægge de ansatte mundkurv (FORSKERforum 222).

Når Pallesen beskyttede Sørensen skyldtes det, at rektor selv opfandt ham, og tilmed ulovligt havde udpeget direktøren i strid med statens ansættelsesregler (FORSKERforum 223). En fyring af Sørensen ville dermed være en begmand til Pallesen selv.

Når Sørensen derfor annoncerede sin afgang skyldtes det formentlig, at Pallesen havde presset Sørensen til at stoppe efter at et internationalt panel havde vurderet at hans ledelse var ”mangelfuld”. Og for det andet var arbejdstilsynet på vej med en forudsigelig dumpekarakter til arbejdsmiljøet.

Se side 10.

Sander solgte ’myndighedsbetjeningen’

Miljøministeriet underminerer sektorforsknings-puljer, og Sander var passiv

Fhv. videnskabsminister **Helge Sander** ville ikke i krig med fhv. miljøminister **Troels Lund Poulsen**, når det gælder udlicitering. Han ville ikke afmontere den bombe, som Miljøministeriet har plantet ved at omdefinere hidtidige ’myndighedsopgaver’ (med bevillinger til fx DMU eller DJF) til at være simple konsulentopgaver. Det betyder dels, at det som hidtil har været forskningsbaseret rådgivning pludselig kan overtages af private konsulentfirmaer (uden forskningsberedskab). Og dels betyder det, at Miljøministeriet kan privatisere eller hemmeligholde data, fordi man hermed ikke skal overholde universiteternes kodeks om, at rapporteringen her er underlagt regler for åben publiceringsret og -pligt.

At Videnskabsministeren – som administrerer regler og aftaler på forskningsområdet – ikke afmonterede bomben, fremgik af Sanders svar på et folketingssspørgsmål (se S1071). Ministeren tog lakonisk ’til efterretning’, at Miljøministeriet mener, at en hidtidig ’myndighedsopgave’ på DJF (værdi 3,3 mio. kr.) ikke længere er ”forskning”, men ”teknisk rådgivning”. Videnskabsministerens passivitet er en bombe, for denne prøvesag åbner op for, at ministerier uden videre kan omdefinere hidtidige ’myndighedsopgaver’, hvorved fagområder mister alment forskningsberedskab og hvorved universiteternes ’sektorforskning’ risikerer at miste opgaver og bevillinger.

”Ministerens passivitet indikerer, at han går ind for konkurrenceudsættelse”, siger **AU-prørektor Søren E. Frandsen**. ”Vi må tage hans udmelding til efterretning. Vi har ikke noget imod konkurrenceudsættelse, men vilkårene skal være i orden og de aftaler om ’myndighedsopgaver’, som er indgået med de seks ’sektorministerier’, skal overholdes. Men når ministerier så begynder at omdefinere på den sete måde, så er det i AUs øjne meget vanskeligt foreneligt med offentlig forskningsvirksomhed”.

Folketingsag for Miljøministeren og Videnskabsministeren

AU-prørektoren kalder Miljøministeriets omdefinering og fortroligt-stempling for ’dybt beklagelig’; for samfundsvigtige rådgivningsopgaver må ikke kunne beskyldes ’for at være dikteret af politiske vinde’.

Men skeptikerne overfor udliciteringen, som blev lanceret for et par år siden, har pludselig fået ret, idet de forudså, at ministeriers hidtidige puljer til ’myndighedsbetjeningen’ kunne

AU-prørektor Søren E. Frandsen: ”Ministeren er passiv.”

sive, fordi ministerier foretrækker ’bestillingsforskning’ hos konsulentfirmaer. De vil ikke risikere, at uafhængig ’sektorforskning’ under universiteternes kvalitetskriterier leverer rapporter, som er politisk ubekvemme for en minister.

Skeptikerne advarede om, at ministeriernes redskaber til at styre rapportering kunne være at presse universiteternes ’sektorforskning’ økonomisk (så de bliver nødt til at sige ja til ’politiserede’ opgaver eller tvinges til at levere ’politiserede’ rapporter efter ’forhandling’ med opgavestilleren). Ministerierne kunne også oprette egne parallelle ’udredningskontorer’. Eller de kunne omdefinere opgaver, som det netop er sket.

Det er Per Clausen (Enhedslisten), som har stillet spørgsmålet. Han har bedt om en oversigt over størrelsen af de puljer, som regeringen mener kan udliciteres. Samtidig vil han vide, hvilke ’ministerpuljer’, der findes (S59).

Endelig har Clausen også stillet parallelle spørgsmål til Miljøministeren, fx om Miljøministeren kan bekræfte, at med omdefinering til ’teknisk rådgivning’ så unddrager ministeriet sig krav til offentlig indsigt i den udførte opgave? (S390)

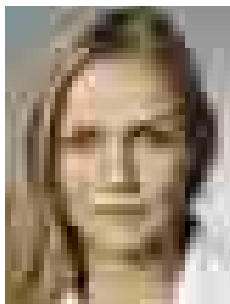
Se side 17.

Stopprøver for lektorer og professorer?

- foreslog Venstres universitetsordfører. Forslaget er måske bare 'en prøveballon', men tankegangen skal tages meget alvorligt, mener DMs formand

Professorer skal ansættes i en tidsbegrænset periode på ti år i første omgang og derefter skal et udvalg hvert femte år vurdere, om de fortsat lever op til kravene med hensyn til videnskabelig produktion og udvikling af fagområdet, foreslår Venstres universitetsordfører Malou Aamund. Hun kalder forslaget et 'sundhedstjek' på universiteternes karrieresystem: "Vi har i dag et usundt system, fordi du som professor normalt har en tidsbegrænset ansættelse. Hvis du én gang er blevet professor, er du altid professor. Det betyder, at rigtig mange højt kvalificerede forskningsledere og lektorer bliver holdt ude af professoraterne. Er der ikke en mulighed for at nå toppen, vil mange fravælge en forskerkarriere", sagde hun til Berlingske.

Straks efter, at Aamund havde lanceret sit forslag, overtrumfede de konservative forslaget: Også lektorer skal på samme måde jævnligt prøves eller søge deres egne stillinger.

Malou Aamund (V)

DM-formand: Lang karrierevej i blindgyde

I DM, som repræsenterer hovedparten af landets universitetslærere, ryster formanden på hovedet:

"Forslaget er udtryk for uvidenhed om, hvordan virkeligheden på universitetet er. Forslaget vil totalt underminere den eksisterende ansættelsesbekendtgørelse, hvor karrierevejen i forvejen er meget lang med prøvninger på hvert karrieretrin: ph.d., lektor og professor. Forslaget om prøvninger hvert femte år i professorater vil gøre en universitetskarriere helt uattraktiv", siger **Ingrid Stage**, som på vegne af fagforeningerne er ACs forhandlingsleder, når fagforeningerne forhandler stillingsstruktur med Videnskabsministeriet.

"Aamund vil angiveligt lave stopprøven for at dumpe nogle professorer, så der kan blive plads til unge forskeres karriere. Men hvis problemet er manglende professorater, hvorfor udvider politikerne så ikke bare puljen af professorer i stedet for at løse et 'problem', som ikke eksisterer"?

Aamund: Intet problem for dem, som holder niveauet

Hertil svarer **Malou Aamund**:

"Det er et problem, at der ikke er karriereveje nok for mange yngre og dygtige forskere. I den forbindelse opfordrer jeg til, at fx det forskningspolitiske råd laver et sundhedstjek af karrieresystemet. Og ændringer kunne enten være, at der tilføres flere karrierestillinger, eller at der indføres de femårige professorstillinger med en ubureaukratisk revurdering eller den norske professormodel (med oprykning efter bedømmelse) eller lignende", siger hun.

Men jeg kan ikke følge indvendingerne mod en 5-årig professormodel, for hvad har professorer som opfylder kravene at frygte ved en revurdering?

Malou Aamund

"Men jeg kan ikke følge indvendingerne mod en 5-årig professormodel, for hvad har professorer som opfylder kravene at frygte ved en revurdering? Det primære hensyn skal ikke være privilegiet i den enkeltes sikkerhed i ansættelsen, men at man opfylder sine forpligtelser i sin offentlige stilling. Og det er ikke hensigtsmæssigt, at der sidder nogle, som ikke (længere) opfylder sine opgaver og dermed forhindrer yngre i at gøre karriere".

Men at måske 5-10 pct. ikke længere præsterer, bør jo ikke betyde, at der indføres systemer, så 90-95 skal leve i uvished om deres ansættelsesforhold?

"Jeg kan ikke se problemet med bedømmelsen i 5-års professorater, hvis man som professor ved, at man holder niveauet. Hvorfor skal professorer fastansættes på livstid – sådan er det jo ikke andre steder i samfundet".

Nu er der måske det specielle ved universitetskarrieren, at man først skal igennem et 6-10 årigt kvalifikationsforløb på en specialiseret stilling som forsker/ underviser, før man muligvis bliver lektor eller professor?

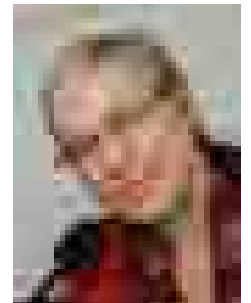
"Jeg kan som sagt ikke se problemet, hvis man som professor ved, at man har niveauet".

Det grænsesøgende?

"Og det er også en dårlig ide for samfundet, for hvorfor skulle forskere i tidsbegrænsede stillinger risikere jobbet på at lave nysgerrig, eksperimenterende og tilmed 'ubekvem' forskning, som kræver store frihedsgrader? Det vil tilskynde forskerne til sikkerhedstænkning

og opportunisme. Det vil altså opleves som en blindgyde, hvis man ikke har ro om sine ansættelsesforhold", siger Ingrid Stage.

Malou Aamund svarer: "En ændring af ansættelsesforholdene må ikke føre til en udhuling af forskningsfriheden, for det er i det grænsesøgende og eksperimenterende, at der sker banebrydende nybrud. Men hvis der er en sund kultur på et institut, så vil der være plads til de fagligt dygtige. Her er der altså ingen grund til at frygte en opportunisme, hvor man går efter det sikre og dermed ikke udfordrer grænserne".

ACs forhandlingsleder Ingrid Stage

DM-formand: Logisk universitetspolitik

"Det kan godt være, at Aamunds forslag er en ikke særligt gennemtænkt 'prøveballon', for at lure Folketingets stemning for sådan noget. Og måske bliver forslaget ikke gennemført. Men det er liberal politik, for tidsbegrænsede professorater og lektorer er en helt logisk forlængelse af regeringens 'liberalisering', med drastiske reformer på universitetsloven", forklarer DM-formand Ingrid Stage.

Først gennemførtes en drastisk reform med en universitetslov, der gav stor ekstern 'politiseret' indflydelse via bestyrelser og via ministerielt dikterede 'udviklingskontrakter'. Selv om universiteterne angiveligt fik 'selvstyre', så indførtes der også en stærk økonomistyring, som gør, at forskerne / universiteterne skal konkurrere mere indbyrdes.

"Uni-loven gav ledelserne total magt til at topstyre, forskerne er i stor konkurrence om stillinger og bevillinger osv. Men det er ikke nok: I de forhandlinger, som jeg deltager i, viser det sig, at ledelserne opfatter den eksisterende stillingsstruktur – der fastlægger et karriereforløb med fastansættelser som lektorer og professorer – som en unødigt begrænsning af deres ledelsesret. De ønsker 'større fleksibilitet' i form af tidsbegrænsede ansættelser. Og det er sidste led i 'liberaliseringen' af universiteterne – netop den drastiske konsekvens af Malou Aamunds forslag".

Brug og smid væk-mentalitet

Det er brud på intentionerne med stillingsstrukturen, når arbejdsgiverne har ladet antallet af løstansatte post.doc'ere eksplodere, siger fagforeningernes top-forhandler

Mens Videnskabsministeren påstår, at universiteterne har store bevillingsforhøjelser siden 2004, så viser ansættelsesstatistikker, at universiteternes ledelser har brugt disse til at hyre løst-ansat personale:

Antallet af post.doc'ere på 1-3 årige kontrakter er eksploderet med hele 7,4 gange eller med 740 procent i perioden 2004-2009 samtidig med at der skete en 40 pct.s tilbagegang i den ordinære karrierestilling – adjunkturet.

"Tallene fortæller, at arbejdsgiverne i højere og højere grad bruger løsansættelser. Ledelserne vil have 'fleksibilitet' efter 'brug og smid væk'-mentaliteten. Mest mulig fleksibilitet og mindst mulig tryghed for de ansatte", konstaterer **DM-formand Ingrid Stage**. "Hvis nogle tror, at universiteternes arbejdsgivere kommer med de bedste intentioner og viljer over for deres videnskabelige personale, så er det altså en illusion. Arbejdsgiverne og de ansatte har absolut ingen fælles interesser i denne ansættelsespolitik".

Stage: Brud på intentionerne

Fagforeningernes topforhandler på stillingsstrukturen, DM-formand Ingrid Stage siger:

"Jeg ved ikke om ansættelseskategorien post.doc'erne kan kaldes et 'smuthul for ledelserne',

for der har jo altid været mulighed for tidsbegrænsede stillinger. Jeg kan bare konstatere, at den i praksis er blevet et smuthul". Hun kalder vrimlen af post.doc'ere efter 2004 for et drastisk brud på intentionerne bag universiteternes karrierestruktur:

"Der har altid været en fælles forståelse for, at fundamentet for personaleansættelser er de fastansatte lektorer og professorer. De er ryggraden og kontinuiteten i det daglige arbejde, og de udfører jo også administrative opgaver. Der har altså også været en uskrevet fælles enighed om, at løsansættelser skulle være undtagelsen; det er noget, som man kun bruger til midlertidige opgaver. Men nu er det tydeligt i vores forhandlinger med arbejdsgiverne på universitetet, at ledelserne ønsker større 'fleksibilitet' og ledelsesmagt".

“Tallene fortæller, at arbejdsgiverne i højere og højere grad bruger løsansættelser. Ledelserne vil have 'fleksibilitet' efter 'brug og smid væk'-mentaliteten ...
DM-formand Ingrid Stage

Intet loft for løsansættelser

Hun forklarer, at fagforeningerne ved forhandlinger om stillingsstrukturen (senest i 2006) prøvede at få sat grænser for, hvor mange der må løsansættes: "Vi sloges med næb og kløer for at få sat faste grænser eller loft for tidsbegrænsede ansættelser. Men det modsatte arbejdsgiverne sig, og resultatet har desværre været en eksplosion i post.doc.-løsansættelser samt at lektorantallet groft sat er stagneret. Lektoratet er ikke længere en karrierestilling, for ledelserne foretrækker post.doc'ere".

Det er kynisk kalkulation:

"Arbejdsgiverne ønsker størst mulig 'fleksibilitet'", mener hun. "Det samme viser sig ved, at universiteternes økonomi i stigende grad drives af eksterne bevillinger fra programmer, projekt- og konkurrencepuljer. Men arbejdsgiverne nægter – trods fagforeningernes indtrængende opfordringer – at fastansætte personalet, hvis ansættelser løbende forlænges på forskellige bevillinger. Ledelserne henviser til, at de enkelte bevillinger jo løber ud ...", siger Stage.

"Men arbejdsgiverne har ikke bare kortsigtet horisont. De er også kyniske og dårlige arbejdsgivere, når de ikke giver deres ansatte tryghed i ansættelsen og dermed gør denne attraktiv. Det er ikke på den måde, man skaffer de mest motiverede og bedste medarbejdere på".

Lovgivning skal rive stillingsstrukturen i stykker

Den nuværende stillingsstruktur er baseret på aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, Videnskabsministeriet / Personalestyrelsen på den ene side og AC / fagforeningerne på den anden.

"Vi i fagforeningerne er imod flere løsansættelser. Der er allerede åbnet for løsansættelser via post.doc'erne og 3-5-årige professorater (mso). Men forslaget om stopprøver for professorer lægger jo op til, at regeringen vil rive stillingsstrukturen i stykker. Universitetsledelserne skal ikke have alt det bøvl med en snærende struktur", siger DM-formand Ingrid Stage.

"Ledelserne opfatter den eksisterende stillingsstruktur, som fastlægger et karriereforløb med fastansættelser som lektorer og professorer, som en unødigt begrænsning af deres ledelsesret. Men stillingsstrukturen er forhandlet frem mellem arbejdsmarkedets parter igennem mange år, jf. 'den danske model' på arbejdsmarkedet. Hvis politikerne vil have stillingsstrukturen revet i stykker, så kræver det, at politikerne lovgiver hen over hovedet på forhandlingsparterne. Det er et brud med aftalemodellen, og et forsøg på at slippe udenom faste aftaler og fagforeningerne ..."

Hun tilføjer: "Et sådant indgreb vil i øvrigt være meget selvmodsigende: Man vil gerne bryde aftalemodellen for at arbejdsgiverne skal have flere ledelsesredskaber. Men når vi fra fagforeningerne beder politikerne om at gribe ind, så løstansatte timelærere får nogle minimumsrettigheder, så siger Regeringen, at det kan de ikke blande sig i, for det hører under aftalemodellen ..."

Statistik 2004-2009: Eksplosion i post.doc'erne

Ansættelses-statistikker fortæller, at universitetsledelserne siden 2004 groft sagt har brugt bevillingsforhøjelser til at hyre 'løsarbejdere'. Det afsløres især ved, at antallet af post.doc'ere på 1-3 årige kontrakter er eksploderet med hele 7,4 gange eller med 740 procent (fra 165 stk. til 1.186) samtidig med, at skete en 40 pct.s tilbagegang i den ordinære karrierestilling – adjunkturet (fra 1066 stk. til 663).

Statistikken fortæller også, at mens KUs og AUs bevillinger steg med ca. 15 pct. så steg andelen af fastansatte lektorer kun med 12 pct. Flere bevillinger udløste altså ikke et tilsvarende løft i universitetskarrierens første ordinære fastansættelse.

På professorfronten fortæller statistikken en mere positiv historie for de ansatte. Der blev nemlig lukket op for 40 pct. flere ordinære professorater (fra 521 stk. til 731) i perioden 2005-2009. Og så blev antallet af tidsbegrænsede professorer (mso – 'med særlige opgaver') fordoblet. (Professor-mso'erne er åremålstitler med et løntillæg og med tilbagegangsstilling, når åremålet ophører).

På DTU-Kemi tages nu den totale konsekvens af universitetslovens totale ledelsesbeføjelser. Her vil ledelsen nu diktere, hvad der er instituttets kerneområder, hvad der er støtteområder og hvad der ikke længere satses på. De nuværende forskere indrangeres, alt efter deres kvalifikationer og fagområder.

Det fremgår af et udkast til "Ny forskningsstrategi for DTU-Kemi", som institutleder Ole W. Sørensen – også kendt som Scientology-lederen – lagde frem for sine ansatte i januar.

Det fremgår af strategipapiret, at hvis nogle vil prøve at kvalificere sig fra ikke-satsningsområder, så skal de igennem en bedømmelse fra et bedømmelsesudvalg under et Ledelsesudvalg, som i praksis er udpeget af institutlederen. På den måde vil instituttet påbegynde "en kontrolleret afvikling", som det hedder i papiret.

Forskerhotel

Konsekvensen er ikke bare, at alle forskere uden for "universitetets forskningsstrategi" diskvalificeres. Konsekvensen er også, at det er økonomi, som får absolut forrang frem for fagligheden.

Rubricering af dig: A-, B- eller Q-forsker?

Sådan prioriteres og rubriceres DTU-kemis satsningsområder og forskerne:

"Kerneområder" – for A-forskere – er udvalgt efter "forventet samfundsnytte, omfanget af finansieringskilder og efter hvor instituttet vurderes at kunne hævde sig internationalt

"Støtteområder" – for B-forskere – "er discipliner som er forudsætningen for velfungerende og effektiv forskning inden for kerneområder". Om de er kvalificerede dokumenteres ved, at de selv er i stand til helt eller delvis at opnå finansiering", dvs. en stor del ekstern finansiering og ph.d. bestand.

Og endelig er der "Ikke kerneområder" for Q-forskere – som er de øvrige forskningsområder. Disse områder vil blive "afviklet". Dog vil ledelsen ved "klar udsigt til stor succes", dvs. stor ekstern finansiering, kunne bevilge fortsættelse. Institutet er nemlig så "rummeligt, at der er plads til forskningsområder inden for kemi, som måske ikke er oplagte på et teknisk universitet", vel at mærke, hvis de kan tiltrække "betydelige forskningsmidler" og enten har eller forventes at kunne få stærk international gennemslagskraft og bevågenhed.

Og så at der ikke længere er 'forskningsfrihed', for alles forskning og forskningsfelter skal bedømmes og godkendes af ledelsen. Hermed introduceres helt nye standarder for forskningsstyring på danske universiteter.

KU-professor Hanne Foss Hansen, der forsker i organisation og ledelse, siger: "Strategien er groft sagt, at instituttet bliver en slags 'forskerhotel', hvor dem der får lov til at bo der er dem, som kan hente finansiering på markedet ude i byen – ikke primært at de kan bidrage med noget fagligt væsentlig forskning eller undervisning. Et universitet er i en sådan model først og fremmest en forretning – ikke en faglig vidensproducent".

Konsekvensen: A, B og Q-forskere?

Forskningsstrategiens målsætning er, at kemi skal være "elite", uden at det defineres nærmere, hvad elite er.

Men strategien opdeler og prioriterer så også forskningsområder: "Kerneområder" som groft sagt er for A-forskerne, "støtteområder" for B-forskerne og ikke-kerneområder med Q-forskere, som falder udenfor.

Og ud fra disse tre rubriceringer har institutlederen så defineret, hvad der p.t. er kerneområder og støtteområder, og hvilke bedømmelses- og kvalifikationsprocesser, som B-forskere og især Q-forskere skal igennem .

Første fase er, at et bedømmelsesudvalg skal vurdere, i hvilket område "ikke-kerneområder" – Q-forskere – kan bidrage eller om der er udsigt til at de kan "drive deres område til en større succes". Det skal vurderes af et bedømmelsesudvalg under Ledelsesudvalget, som er sammensat af institutdirektøren. Men en grundpræmis for en godkendelse er, at de har "gode chancer for at opnå ekstern finansiering i det nødvendige omfang".

FORSKERforum har spurgt Ole W. Sørensen, om rubriceringen er udtryk for en opdeling i A, B og Q-forskere?

"På universiteterne oplever vi at basisbevillingerne konstant er under pres og at en stadig større del af forskningen skal finansieres af konkurrenceudsatte midler. Inddelingen af forskningsområderne i tre kategorier er et udtryk for fokusering og hvad instituttet satses på. Der skal udarbejdes individuelle handlingsplaner for de medarbejdere, som pt. falder uden for hvad der satses på", svarer institutdirektøren.

Kriterium: Samfundsnytte

Forskningsstrategien nævner intet om en bred fagvifte eller om undervisning af studerende. Dens kriterier er heller ikke faglige, men derimod noget der udvælges efter "samfundsnytte".

"Samfundsnytte" defineres så principielt som noget, der skaber synergi mellem DTUs 4 ben (forskning, uddannelse, innovation og myndighedsbetjening). Men skåret ind til benet betyder kravet om samfundsnytte, at man er i stand til at tiltrække betydelige eksterne bevillinger.

I den forstand har DTU-kemi indført en total tilpasning til regeringens nyttekalkuler omkring "konkurrenceudbud". Forskningens nytte defineres af markedet, dvs. af hvor pengene er.

Af planen fremgår ikke, hvad der sker med de ansatte, der ikke passerer gennem ledelsens nytte-vurdering og som altså hermed ikke passer ind i strategien, og institutdirektøren vil ikke interviewes om dette.

Ledelsesforskeren: Trusselsledelse

Foss Hansen kalder strategien for "meget markant" og et udtryk for tre typer strategier i et:

"For det første en **indtægtsmaksimering**: Strategien er hovedsagelig forankret i en økonomi-tænkning om, at forskerne skal maksimere tilførslen af eksterne forskningsmidler (med særligt fokus på ph.d.-finansiering). Fokus på faglig kvalitet og udvælgelse er meget svag og kommer mest til udtryk i strategiske mål. Det faglige element er begrænset (4 linier ud af 4-5 A4-sider)", forklarer hun.

Ole Winneche Sørensen

Ole W. Sørensen vil ikke interviewes

FORSKERforum fik løfte om et interview med Ole W. Sørensen, hvis spørgsmål forud blev fremsendt i skriftlig form. Han blev stillet uddybende spørgsmål og han blev forelagt prof. Hanne Foss Hansens vurdering af strategiplanen.

Men da institutdirektøren fik forelagt fem konkrete spørgsmål nægtede han at lade sig interviewe og fremsendte en generel udtalelse afsluttende med:

"Jeg har ikke yderligere kommentarer.
Mvh OWS"

rsitet til 'forskerhotel'

står der i forskningsplan for DTU-kemi, der vil indføre forskningsstyring i yderste konsekvens

"For det andet en **konkurrencestrategi**: Det er efterhånden ingen nyhed, at vi på universiteterne skal konkurrere med eksterne forskere. Men her lægges der op til at forskerne skal konkurrere om ledelsens gunst indadtil. Det er en managementtænkning, som er det modsatte af en samarbejdsstrategi".

"For det tredje en strategi med **trusselsledelse**: "Der ligger implicit i strategien og modellen en melding til forskergrupper og til den enkelte forsker, om at hvis de ikke formår at skabe den nødvendige indtægt, så risikerer de fyring. Det er en ledelsestænkning helt modsat den, som er baseret på faglig anerkendelse".

FORSKERforum har forelagt Ole W. Sørensen ovenstående, men han vil ikke kommentere det.

Inkonsistenser: Bred og samtidig snæver

Professor Foss Hansen konstaterer, at det ikke er nyt, at et institut prøver at fokusere på

"kerneområder", men det meget markante her er dels den kontante kobling til indtægtsskabelse i stedet for på faglighed, og dels en kobling mellem fagligt ansvar og så finansiering (tydeligst på ph.d.'ere).

Og så påpeger hun en inkonsistens, fx mellem de strategiske mål og et samtidigt overordnet mål om "forskningsmæssig bredde": "Hvordan kan man samtidig indsnævre fagligheden, og samtidig opretholde en bred kemisk faglighed".

Det er en inkonsistens, som går igen i forholdet mellem forskning og undervisning, hvor strategiplanen stort set udelukkende forholder sig til forsknings siden.

Foss Hansen gør opmærksom på, at hun ikke er kemiker og derfor ikke kan vurdere institutlederens udpegning af "kerneområder": Mangler der fx nogle grundfag, for at instituttet kan undervise bredt i kemi?

Også målet om at blive et internationalt elite-universitet er inkonsistent: "Hvad er kriteriet

for at være en internationalt set elite-faglighed, når det faktiske succeskriterium er, om man kan score eksterne, nationale bevillinger? Strategien er altså funderet i og afhængig af nationale politiske prioriteringer / programmer, og ikke forankret i en international peer-vurdering af kvaliteten i forskningen".

ja

Scientologylederen stopper slet ikke – måske ...

I november annoncerede DTU-Kemis Institutdirektør Ole W. Sørensen, at han ville søge "nye udfordringer". Det blev annonceret på et hasteindkaldt institutmøde. Her fortalte Sørensen, at han gerne vil være forsker igen, inden han bliver for gammel. Rektor Lars Pallesen supplerede med, at det var uholdbart med et ledelsesvacuum, så derfor gik man straks i gang med at finde en ny institutdirektør. Sørensen skulle dog fortsætte som konstitueret, indtil den nye direktør var udpeget.

Nu viser det sig, at Sørensen slet ikke er gået som meget handlekraftig institutdirektør. Han har nemlig søsat sin helt egen "ny forskningsstrategi for DTU Kemi 2010-14. Og hvad angår implementeringen af denne strategi, som sætter nye drastiske standarder for forskningsstyring, så agter Sørensen også personligt at følge disse til døds. I juni-august vil institutlederen lave "en opfølgning på individuelle handlingsplaner" og på iværksættelse / effektivering af handlingsplan-punkter, står der i tidsplanen.

Har rektor Pallesen godkendt plan og Sørensens rolle?

At strategiplanen udarbejdes af en afgående institutleder er usædvanlig procedure og i strid med almindelig ledelsesprincipper, fordi den foregriber en ny institutleders spillerum. En simpel forklaring på at dette kan ske, kunne være, at den drastiske forskningsstyring på instituttet er rektor Pallesens masterplan, som han ikke ønsker forsinket og som Sørensen skal lave det beskidte arbejde på, før en ny leder evt. tiltræder.

Institutdirektør Ole W. Sørensen har ikke villet oplyse, om rektor Pallesen har været indforstået med planen og heller ikke, om rektor og Sørensen har lavet en underhåndsaftale om, at Sørensen fortsætter på instituttet på den ene eller anden måde, fx som "centerleder" eller lign.

I strid med Uni-loven?

Forskningsstrategien er markedsstyring af et instituts forskning i yderste konsekvens. Det er også universitetsloven i yderste konsekvens, for det er suverænt institutlederen, som prioriterer.

Ifølge Uni-lovens §17 stk.2 har forskerne frit forskningsvalg, når institutlederen ikke har pålagt ham andre opgaver og når forskningen foregår "inden for universitetets forskningsstrategiske rammer".

Men DTU-Kemis strategi og procedure kan være i strid med Uni-loven, fordi den indfører interne procedurer, som i praksis indsnævrer den individuelle forskningsfrihed. Der er nemlig så mange nåleøjer, som forskeren og forskningsfelter skal igennem, inden forskeren får lov til at forske 'frit' inden for sit fagområde. Den ansatte er ikke længere ansat på fagområdet kemi, men på en delmængde af kemien og måske endda en meget specialiseret del. Og det er ikke ham, men ledelsen som definerer, hvad der er den strategiske satsning.

Og ledelsen kan altså diskvalificere hele fagområder, og dermed bliver forskerens forskningsfelt et ufrigt felt.

FORSKERforum har spurgt Ole W. Sørensen, om strategien er i strid med universitetsloven. Han vil ikke interviewes, men svarer skriftligt: "Strategien forbyder ingen at forske i hvad der interesserer dem, men der stilles krav om kvaliteten af outputtet. Heri indgår ikke mindst

indholdet af universitetets udviklingskontrakt med ministeriet og som de kvantitative mål fordeles ud på institutterne", skriver han og slutter: "Der er intet i vejen for at en produktiv forsker kan leve op til instituttets krav inden for en delmængde af sin tid og så forske i noget helt andet kemi i den resterende tid".

Ledelsesforsker: Loven er uforpligtende

"Nu er jeg jo ikke jurist. Men strategiens konsekvens lyder jo drastisk: Hvis du ikke passer ind i vores strategi inden for fagområdet kemi, så er det farvel, og det er da en indskrænkning af den klassiske akademiske forskningsfrihed", siger **ledelsesforsker Hanne Foss Hansen**. "Men som jeg umiddelbart vurderer, så ligger det faktisk inden for universitetslovens rammer, fordi lovens formulering om 'inden for universitetets forskningsstrategiske rammer' er en meget bred ramme. Forskningsstrategier kan altså være ad hoc fra år til år og fastlagt af lederen. Og de kan også fastlægges efter, hvad der kan skaffe finansiering. Det er da en udmærket eksponering af, hvor uforpligtende lovens §17 stk.2 - lovens meget omdiskuterede paragraf – er".

FORSKERforum har bedt Videnskabsministeriet vurdere, om strategiplanen opfylder Uni-lovens krav til bl.a. forskningsfrihed, og ministeriet overvejer pt. sine svar.

Volapyk som videnskab

Gode oratoriske evner kan opveje selv det mest usammenhængende vrøvl, viste et eksperiment i 1970

Det vakte begejstring, da **psykiateren, dr. Myron L. Fox** i 1970 gik på pulten på University of California og forelæste over temaet *'Mathematical Game Theory as Applied to Physical Education'*. I den time, forelæsningen varede, og i den efterfølgende halve times spørgetid, fastholdt han sine tilhørere med sin varme, humoristiske og medrivende formidlingsteknik.

Og det må man tage hatten af for, for det psykiateren fortalte sine tilhørere, var det rene vås. Forelæsningen var sat sammen af bidder fra en artikel i tidsskriftet *'Scientific American'*, og krydret godt og grundigt med absurditeter, selvmodsigende udsagn, konstruerede ord og referencer til fuldstændigt uvedkommende emner.

Myron L. Fox var i sig selv en illusion. I virkeligheden hed manden Michael Fox og var ikke psykiater, men skuespiller (dog ikke den samme som skuespilleren Michael J. Fox). Hans forelæsning var skrevet og arrangeret af tre medicinske forskere: **Donald H. Naftulin, John E. Ware og Frank A. Donnelly**, der ville afprøve, om en brilliant forlæsningsteknik kan overskygge et fuldstændigt håbløst og meningsløst indhold.

Og konklusionen var ubetinget ja! Efter forelæsningen og de efterfølgende spørgsmål – som den fiktive Myron L. Fox med sproglig behændighed håndterede med tilfredsstillende ikke-svar – blev der delt evalueringsskemaer ud.

Her rangerede næsten 80 procent af tilhørerne dr. Myron L. Fox som "en fremragende psykiater" og bekræftede, at han "brugte tilstrækkeligt med eksempler til at tydeliggøre materialet", samt at han "stimulerede deres tankevirksomhed".

Forsøgslederen John E. Ware havde brugt timer på at øve med skuespilleren, og på at få al

substans pillet ud af teksten. Ware bemærkede selv, at "det sværeste var at holde ham fra sammenhængende tale".

Myron L. Fox fik lov at gentage sin forelæsning tre gange i alt. Anden og tredje gang var tilhørerne ikke kun studerende, men forskere og undervisere, der ikke desto mindre lod sig dupere mindst lige så meget. En mente sågar, han kunne huske at have læst noget af Myron L. Fox tidligere.

Senere blev eksperimentet gentaget på andre publikummer, og fænomenet at kunne forføre sine tilhørere ved en forlæsning med tom snak blev døbt 'dr. Fox-effekten'.

En overraskende detalje var, at da Myron L. Fox' sande identitet blev afsløret over for tilhørerne, var der flere, der spurgte, hvor de kunne læse mere om det emne, han havde foregivet at forelæse i. Uanset hvor indholdsløst og usammenhængende undervisningen havde været, havde den alligevel stimuleret en interesse for emnet.

Det fik forsøgslederen til som en slags konklusion at foreslå, at uddannelsesinstitutioner optrænede skuespillere i at fremføre forskeres forelæsninger, så de blev mere engagerende og motiverende.

lah

Kilder: *Reto U. Schneider: Mad Science, Wikipedia m.fl.*

Deltagerne i 28. januars høringskonference om Universitetsloven blev ikke meget klogere på tidens store spørgsmål: Hvad er Socialdemokraterne med på af lovrevisioner?

S-ordfører Kirsten Brosbøls indlæg indikerede dog, at partiet er kritisk overfor lovens 'selv-suppleringsmekanik' af bestyrelsesmedlemmer.

DM-formand Ingrid Stage kom med det mest kritiske indlæg ved at foreslå en drastisk lovrevision, hvor de ansattes medbestemmelse styrkes i Akademisk Råd, hvor der indføres valgte institutråd og valgt institutleder m.m. Men det fremprovokerede ingen egentlig debat, så konferencens lurende spørgsmål til Socialdemokraterne forblev underligt uforløst. Ingen ødelagde den venlige stemning ved at gå direkte på hende med grimme spørgsmål.

Så Brosbøl fik en fredelig dag på podiet. Men hun var også godt hjulpet af conference-planen, hvor det var politikerne, som stillede spørgsmål til universitetsfolket og ikke omvendt.

Forskningsfriheden

Et tema var forskningsfriheden inden for instruktionsbeføjelsen §17 stk.2 om lederens beføjelser til at diktere forskning inden for "universitetets forskningsstrategiske rammer".

Nogle mente, at den kunne fjernes. Andre at en fjernelse ville være symbolsk, fordi det reelle problem er bevillingsmangel: "Den har ikke generet nogen på mit fakultet", hævdede **nat-dekan Erik Meineche Schmidt fra Aarhus**. "Mine ansatte har ikke følt sig underlagt kommandostyring – det er økonomien, som er den afgørende begrænsning".

Og andre igen – herunder DMs formand og **KU-rector Ralf Hemmingsen** – anbefalede, at den bevares, så der er bemærkninger om den personlige forskningsfrihed i loven: "Der kan laves en omformulering, så det indskærpes, at ingen ansatte via pålagte opgaver kan afskæres fra at forfølge selvvalgte forskningstemaer. Den nuværende formulering er helt i modstrid med universitetets inderste identitet, som er det modsatte", sagde Hemmingsen.

Også for antropologiprofessor **Kirsten Hastrup** var paragraffen alt andet end symbolik. Den har medført et "tendentielt usynligt og uerkendt kulturskred. Og det samme var sociologforeningens formand **Rasmus Willig** inde på i det skarpeste indlæg fra en menig forsker på konferencen:

"Der er sket en kulturændring, som er meget svær at spore. Ministeren sagde, at der skal lig-på-bordet – at vi skal dokumentere krænkelse af forskningsfriheden – før han vil gøre noget. Men selvcensur efterlader ingen spor".

Uni-loven: Udramatisk høring

etingets kommende debat, gav AC-høring ikke svar på, hvad Socialdemokraterne er med på af lov-revisioner

Debatpanel: AUs nat-dekan Erik Meineche Schmidt, politologiprofessor Peter Munk Christiansen fra Aarhus, KU-rector Ralf Hemmingsen samt DM-formand Ingrid Stage

Uden meningsbrydninger, intet universitet

Det var en AC-konference "Efter universitets-evalueringen 2009 – hvad skal der ske med fx forskningsfrihed, medbestemmelse og frihedsgrader?" Det indledende indlæg blev leveret af Uni-Evalueringens formand **Agneta Bladh**:

"Hvis der ikke er forum'er for meningsbrydninger, så er det ikke et universitet. Universitetsfolket skal have indsigt i og indflydelse på processer og procedurer. Det vigtigste er at der udøves demokratisk lederskab med debatter, hvorefter der tages beslutninger af de ansvarlige. Nogle kan så være uenige i beslutningen, men man kan så håbe på, at de efter processen i bedste fald forstår den ..."

Konferencen var meget velbesøgt, herunder med stor repræsentation fra universiteternes lederlag. Mange indlæg handlede derfor om universiteternes / universitetsledelsernes manglende autonomi og om snærende detailstyring.

Men ledelserne fik dog også en harsk kritik af **politologi-professor Peter Munk Christiansen**: "Set nede fra maskinrummet er det blevet til 'de bøjeede nakkers lov', fordi politikerne går alt for meget ind i maskinrummet og blander sig", sagde han. "Og universiteternes bestyrelser og ledelser har været alt for dårlige til at varetage universiteternes interesser udadtil. Interesseorganisationen

Danske Universiteter – med bestyrelsesformænd og rektorerne – har brugt sit krudt på at være uenige i stedet for at agere i enighed".

Bevillingsmangel

Det gennemgående tema var de problematiske finansieringsformer: Regeringen øremærker bevillinger og det tynder ud i basismidlerne, samtidig med at der ikke er en flerårig bevillingshorisont. Det var **AC-formand Erik Jyllings** hovedbudskab.

Og **KU-direktør Jørgen Honore** tilføjede: "Hvorfor kan politikerne lave flerårige forsvarsforlig, men ingen forskningsforlig? Bevillingerne giver ikke spillerum og autonomi for ledelserne".

Professor Peter Munk Christiansen kritiserede et bevillingssystem med konkurrence og styring af programmer: "Jeg siger ikke, at der ikke skal være konkurrence, men systemet er kommet ud af balance", sagde han. "Det kræver også mange DJØF-årsværk at administrere, og det gør måske ikke så meget, for dem er jeg med til at uddanne ..."

Og andre tilføjede så: Bevillingsmangel er i virkeligheden også det største problem for forskningsfriheden, for hvad betyder flotte lovformuleringer om den individuelle forskningsfrihed, hvis der ingen penge er, spurgte bl.,a. **KU-professor Peter Harder**.

Ingen fokuseret debat om medbestemmelsen

Uni-Evalueringen 2009 kritiserede, at der mangler medbestemmelses-procedurer i den danske lov. Panelet anbefalede, at bestyrelserne gøres ansvarlig for at implementere / sikre medbestemmelsen. Men på konferencen opstod der ingen debat om, hvordan de ansattes medbestemmelse sikres, og hvilke lovrevisioner det eventuelt kræver? ACs konferenceprogram lagde ikke op til denne konkrete debat.

DM-formand Ingrid Stage prøvede uden helt at provokere ved at kalde Akademisk Råd for "et meddelelsesorgan"

Konferencens mest kuriøse indslag var **CBS-professor Niels Åkerstrøm Andersens** indlæg om, at lovrammens ledelsesstruktur såmænd er god nok; lederne og de ansatte skal bare til at tænke ledelse og samarbejde på helt andre måder. Ledelse fra oven er gammeldags, i stedet skal der opbygges en tillidskultur, hvor alle bliver en slags 'medledere'. Hermed vil der frigøres et stort videnspotentialer på universiteterne.

KU-direktør Jørgen Honore meddelte efterfølgende, at det netop er denne måde at tænke ledelse på, som allerede findes på KU.

Jø

Betænkeligt at skære dybt i fagområder

Det medarbejdervalgte bestyrelsesmedlem Niels Kærgård forklarer, hvorfor han var imod bestyrelsesflertallets beslutning om at skære på KU-biologi og -geofagene

"Bestyrelsesformanden konkluderede, at rektors forslag ... til budgettet var vedtaget. Fire medlemmer indikerede, at de ikke kunne støtte det vedtagne budget".

Sådan står der lakonisk i referatet bag KU-bestyrelsens beslutning d. 10.dec. om at skære ned og fyre personale på især biologi og geofagene. Beslutningen blev således taget ved at **bestyrelsesformand Niels Strandberg Pedersen** ud fra debatten vurderede, at flertallet støttede budgetforslaget. Der var således ingen afstemning, hvor splittelsen i bestyrelsen kunne blive eksponeret ved fire nej-stemmer.

De fire var det eksterne medlem Claus Bræstrup, to studenter samt det medarbejdervalgte medlem **Niels Kærgård**, som forklarer: "Der var en lang diskussion, hvor jeg efterlyste andre besparelsesmuligheder eller at der blev tæret på egenkapitalen. Men flertallet i bestyrelsen mente det var uforvarsomt at budgettere med underskud og undlade at foretage 'tilpasninger'. Det endte altså med, at formanden konstaterede, at der var 'tilslutning' til det fremlagte budgetforslag", siger professoren.

"Jeg har fundamentalt store betænkeligheder ved at skære dybt i fagområder på en vidensinstitution som vores. Fyringer af meget specialiserede medarbejdere er en meget stor beslutning. Dels tager det årtier at opbygge en vidensbase på et felt, som omvendt kan ødelægges på få år. Og dels har forskning brug for tryghed og stabilitet for at skabe langsigtet dynamik, og fyringer svækker trygheden i forskerverdenen".

Kærgård: Fyringer kunne undgås, hvis ledelsen ville

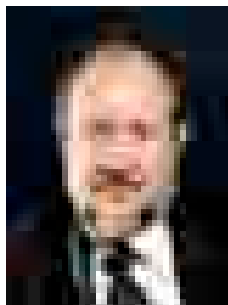
"Som jeg ser budgettet, så kunne budgettet for 2010 være skruet anderledes sammen, så fyringer kunne undgås, hvis altså ledelsen virkelig ville", siger Kærgård, der undrer sig over, at budgetforslaget ikke gav fagene længere tid til at tilpasse sig, fx ved at de fik lov at bruge 10 pct. af deres opsparing. Og så mener han, at der er "fiktive beregninger" bag beslutningen, især ledelsens insistens på, at frede KUs 450 mio. kr. store egenkapital:

"Hvorfor skal et offentligt finansieret universitet have en større egenkapital? Alene det at

operere med begrebet egenkapital er underligt. Vi medregner jo ikke bygningsværdi, goodwill og human kapital i universiteternes egenkapital, og det er det, der dominerer hos et privat firma".

Ved bestyrelsesmødet foreslog Claus Bræstrup som en prioriteringsmodel, at der kunne ske en omfordeling af de ekstra taxameter-bevillinger, som kom ud af forhøjede takster i 2010, men det er Kærgård ikke enig i:

"Bestyrelsen har ret til at omprioritere mellem hovedområderne – og det er vel også det, som minister Sander antyder, når han siger, at budgettet er KU-bestyrelsens ansvar – men når humaniora og samfundsvidenskabs taxametre forhøjes, fordi de er for lave, så vil bevillingsgiverne vel synes, at det er noget underligt noget at omfordele dem til naturvidenskab".

KU-bestyrelsesmedlem Niels Kærgård

Videnskabsministerens eller ledelsens ansvar?

KUs fyringsrunde har udløst en større debat, om hvorvidt det er Videnskabsministerens ansvar eller KU-bestyrelsens prioritering, uden at nogle er blevet klogere. *Men som økonom må Niels Kærgård vel kunne skære igennem?*

"Jeg vil nødig svare kategorisk, for så enkelt er det ikke, for begge parter kan argumentere for sin sag: Ministeren vil sige, at KU samlet har fået flere bevillinger. Og rektor vil sige, at der er flere øremærkede bevillinger, så de 'frie basismidler' er blevet færre", forklarer Kærgård.

"Begrebet 'frie basismidler' er ikke så ligetil, for øremærkninger til ph.d.-studerende og nødvendig medfinansiering af andre bevillinger samt øremærkede programmer til et fagområde er i Sanders øjne 'frie bevillinger'. Men det er det ikke for den menige forsker dernede på gulvet".

Hvem lavede budgetforslaget?

Kan Kærgård anerkende ledelsens begrundelser for især at skære hårdt på biologi med begrundelse i vigende STÅ-indtjening, mens matematik/fysik på H.C. Ørstedinstituttet går fri?

"Der er nogle fag, som har haft vigende studentertilgang og STÅ-indtjening, og nogle fag kan falde i øjnene, hvis styringen skal foregå via normtal. Men jeg har ingen kommentarer til ledelsens prioriteringer mellem fagområderne. Det, som er fremlagt for bestyrelsen, går ikke ned under fakultetsniveau. Ledelsens budgetforslag er lavet i samspil mellem den centrale ledelse og fakultetet på den ene side og mellem fakultetet og institutterne på den anden".

I praksis betyder det vel, at det var dekan Nils O. Andersens prioritering?

"Det skete som sagt i et samspil, går jeg ud fra".

Bestyrelsesformanden besvarede ikke Biologis protester

På biologi skrev 96 af de fastansatte under på en mistillidserklæring til rektor og deres dekan, og det var stilet til bestyrelsesformanden, fordi man følte sig magtesløs. Men bestyrelsesformanden satte rektor til at svare.

Var det ikke ansvarsforflygtigelse, fordi der hermed var lagt op til tautologi, hvor rektor bare ville gentage de samme omkvæd påny?

"Budgetprocesser skal såvidt det overhovedet er muligt foregå, så de berørte forstår baggrunden" siger Niels Kærgård. "Men jeg har et skizofrent forhold til, om bestyrelsen ved dens formand skal svare. På den ene side skal personalet have et svar på, hvorfor netop deres fagområde skal skæres. Men på den anden side skal bestyrelsen styre på et overordnet niveau og ikke blande sig i de daglige faglige processer. Det vil principielt være betænkeligt, hvis bestyrelsen begynder at blande sig i for mange detaljer".

Nu svarede så rektor Ralf Hemmingsen. *Var hans svar tilfredsstillende?*

"Rektor svarede på det vedtagne budgets vegne, og det har jeg ikke noget ansvar for, så det er jeg ikke den rette til at svare på ...", slutter Kærgård.

KU-fyringer: Viden ud med badevandet

Taberne i fyringsspillet på KU skal ikke kun findes blandt de ansatte.

Flere erhvervsbrancher ser med bekymring på nedskæringerne

I en tid, hvor begrebet vidensøkonomi er blevet lidt af et mantra, har nedskæringerne på KU været en brat opvågning for mange. Ikke mindst for brancher i erhvervslivet, hvis faglige ekspertise og arbejdskraft baserer sig på universitetsfagernes forskning og uddannelse.

FORSKERforum har foretaget en række faglige nedslag på mindre forskningsområder, der er blevet ramt af nedskæringerne. Og alle steder er historien nogenlunde den samme: forskningen har mere eller mindre tykke grene ud i samfundet, og for hvert område, der nedlægges eller nedtrappes, sidder der en aftagergruppe og vander sig.

Som **Hans Hedegaard**, der repræsenterer de private skovejere i Skovforeningen, siger om nedskæringerne på Skov & Landskab på KU-Life:

"Her og nu ser man ingen forskel af en fyring. Men det er langsigtet viden og erfaring, man skyller ud med badevandet, og det er stort set umuligt at samle op igen."

Hvad med undervisningen?

Blandt de mange protester, der har været mod nedskæringerne, har en af de mere opsigtsvækkende været et debatindlæg i Politiken af den tidligere direktør for Forskningsstyrelsen **Jens Morten Hansen**. Han kalder nedskæringerne uansvarlige, og pointerer universitetets samfundsmæssige forpligtelser med eksempel i Institut for Geografi og Geologi, som har "ansvar for uddannelse af folk til industrien, ingeniør- og konsulentvirksomhederne, gymnasierne, kommunerne og Grønland og dets betragtelige behov for geovidenskabsfolk. Men behovet for nyuddannede

geologer og geografer kan langt fra dækkes af de tilbageværende lærerkræfter og med de nuværende studenteroptag."

Og det er præcis den bekymring, FORSKERforum har mødt, blot på mange forskellige mindre fagområder.

“ Her og nu ser man ingen forskel af en fyring. Men det er langsigtet viden og erfaring, man skyller ud med badevandet, og det er stort set umuligt at samle op igen. ”
Hans Hedegaard

DI: Studentsøgning dikterer forskningsfelter

I Dansk Industri er KU-fyringerne heller ikke gået upåagtet hen.

"Vi er meget kedede af, at man er nødt til at skære ned på væsentlige områder, hvor vi har traditioner for forskning på internationalt niveau. Det er et alvorligt problem, som vi skal have gjort noget ved. Det er jo helt uacceptabelt, at vi investerer mere i forskning og udvikling, samtidig med at vi oplever nedskæringer som denne," siger **konstitueret forskningschef Bjarne Lundager Jensen**.

Han hæfter sig især ved den store betydning, taxameter-tilskuddet har for et fags livsbetingelser.

"Lige nu er det jo de studerende, der bestemmer, om forskningsmidlerne skal skæres eller ej. Når færre studerende søger de naturvidenskabelige fag, går det ud over forskningen, og det er helt uacceptabelt. Fagene må have større

økonomisk uafhængighed af taxameter-indtægten, og således af de studerendes mode-luner", siger han.

Han mener dog ikke, det er erhvervslivet selv, der skal til lommerne for at sikre det fornødne økonomiske grundlag for forskningen. I stedet peger han på globaliseringsmidlerne for 2011 og 2012.

"Det er en politisk opgave at sætte sig og diskutere, hvorfor det, der skulle have været et løft, er endt i det modsatte. Det er vigtigt, der bliver gjort noget for at forbedre situationen, og det er noget, man kan se på med brug af globaliseringsmidlerne", siger Bjarne Lundager Jensen.

FORSKERforum ville gerne have talt med dekan for Det Naturvidenskabelige Fakultet Nils O. Andersen og spurgt til de principper, der har været afgørende for hvilke områder, der har måttet føle sparekniven. Det lod sig desværre ikke gøre.

Men i et svar til Jens Morten Hansens debatindlæg skriver Nils O. Andersen, at indtægter og udgifter skal stå i balance, og samholder det med at antallet af studerende på geologi og geografi er faldet med henholdsvis 50 og 30 procent over ti år.

Han kalder sit svar "Konsekvensen af øget styring" med henvisning til, at fakultetets ikke-øremærkede basisbevillinger udgør en stadig mindre del af budgettet, og at han derfor har mindre mulighed for at styre og prioritere end før.

Se TEMA s. 14-17

med fire 'faglige nedslag' på områder, der er ramt af nedskæringerne.

Geo-branche frygter kandidat-mangel

Faget er populært blandt de studerende, og branchen har brug for kandidater. Men nedskæringer mindsker vejleder- og undervisningskapaciteten inden for geoinformation

Danmarks fremtid på det globale marked ligger i videns-økonomien. Det er det daglige budskab fra politikere og samfundsforskere. Og her kan geoinformatikken måske være et af vores videns-råstoffer.

Det er i hvert fald målsætningen for interesseforeningen Geoforum, som repræsenterer 200 virksomheder og organisationer. Foreningen har som strategisk mål at gøre Danmark til kompetencenation for geoinformation. Geografiske informationssystemer (GIS) er software, der opsamler og behandler grafiske data, hvilket i stigende grad bruges til planlægning af byggeri og infrastruktur.

Geoforum: Hvad med geo-informatik

"Vi mener, Danmark har potentialet til at markere os internationalt, ligesom vi eksempelvis gør indenfor vindmølleområdet," fortæller **Michael Israelson**, præsident for Geoforum og til dagligt afdelingsleder i virksomheden Intergraph.

Danmark er et lille land, hvor mange geografiske data allerede er indsamlet. Det, og så et allerede fremskredent vidensniveau på området, gør det ifølge Geoforum muligt at tage en førerrolle på området:

"I den forbindelse er forskning og uddannelse det højest prioriterede område, vi arbejder med i øjeblikket. Danmark skal have et forskningsmiljø, der markerer sig som førende internationalt, og styrke og samle de specialiserede geo-uddannelser," siger Israelson.

Fyringer på geografi med faglige uddynding

Men når det gælder forsknings- og uddannelsesdelen, har Geoforum gjort vært uden regning. I hvert fald på Københavns Universitet. Institut for Geografi og Geologi skal spare, og blandt de mange fyringer, er en central forsker og underviser i GIS. Det kan mærkes.

En af de fyrede har nogle faglige spidskompetencer ...

Hans Skov-Petersen

"En af de fyrede har nogle faglige spidskompetencer, men det er mest et kapacitetsproblem. Seks specialestuderende vil stå uden vejleder, og han kører to store kandidatkurser – det kan man ikke sætte hvem som helst til," siger **Hans Skov-Petersen**, der forsker i GIS på KU Life.

Han kalder fyringen en katastrofe for faget, som paradoksalt nok er meget populært, både hos de studerende og arbejdsgiverne: "Det er noget, både de studerende og erhvervet efterspørger. Det kursus, jeg selv kører her på LIFE, er det største kursus på instituttet. Kurset på Geo-instituttet er også meget eftersøgt".

Det bekræfter tillidsrepræsentant og lektor på Geo-instituttet **Lasse Møller-Jensen**.

"Branchen har været meget fokuserede på at dette felt skulle opprioriteres – de mangler ansøgere til deres stillinger. Mange studerende vil have de fag. Men det, der sker her, amputerer vores mulighed for at løse det.

Kortlægning af behovet for kandidater

Nils Bo Wille-Jørgensen er direktør for GIS-sektionen i Grontmij/Carl Bro, der især laver systemer til det offentlige. Han bekræfter den fremdrift, der er på området. På halvandet år er hans afdeling gået fra 35 til 60 medarbejdere, heraf 5 geografer.

"Geograferne ved en masse om landskaber og planlægning. De er gode til at forstå, hvad det er for en virkelighed, vores kunder sidder i. De ligger i krydsfeltet mellem geografi og IT, og har forstand på, hvordan man kan bruge de her data", siger Nils Bo Wille-Jørgensen.

Geoforum har netop igangsat en undersøgelse, der skal kortlægge, dels hvor stort behovet er for kandidater med kompetencer inden for geografisk information, dels hvor mange, der uddannes, netop for at kunne planlægge og matche de to størrelser. Men med nedskæringerne på KU, er opgaven blevet svær.

"Geo-området er en af de brancher, der har været mindst påvirket af den internationale økonomiske krise. Så snart krisen aftager, vil der igen blive stor efterspørgsel på geo-specialister. Nedskæringerne på geoinformatik-området vil få langsigtede negative konsekvenser, fordi det ikke vil blive muligt for Københavns Universitet at imødekomme den efterspørgsel på kandidater, som der vil være allerede om to til tre år", forklarer Michael Israelson.

Skov: Længere udsigt til bæredygtige skove

Mere bæredygtige skove er et af de vigtigste punkter i planlægningen af dansk skovbrug. Men på Skov & Landskab-instituttet på LIFE må man drosle kraftigt ned på den forskning

"Naturnær skovdrift tager større hensyn til dyr og planter, giver muligheder for flere oplevelser, og kan forhåbentlig også være med til at forbedre økonomien ved at producere træ. De naturnære skove vil udover at være rige på oplevelser også bedre kunne modstå storme og ændringer i fremtidens klima."

Således lyder det på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside om begrebet 'naturnær skovdrift'. Fortidens skov skal blive fremtidens skov – til glæde for dyr, mennesker og både den økologiske og økonomiske bæredygtighed.

På lang sigt skal alle danske skove omlægges til naturnær skovdrift. Det står i Det Nationale Skovprogram fra 2002. Der står også hvordan det mål skal nås, blandt andet ved at der "iværksættes vidensopbygning – forskning og udvikling – om naturnær skovdrift", og at der "iværksættes formidling og information om naturnær skovdrift".

Forskning og vidensopbygning inden for skovdrift er i Danmark centreret til et sted, nemlig på instituttet Skov og Landskab på KU-LIFE. Her har man forsøgt at tage opgaven på sig med et væsentligt fokus på 'praktisk anvendt forskning', herunder naturnær skovdrift.

Men i januar sprang bomben på LIFE. 50 afskedigelser plus frivillig afgang.

Fyring af naturnær skovdrift

På Skov & Landskab rammer nedskæringerne ekstra hårdt. 2/3 af driften er eksternt finansieret, og det betyder, at for hver million, der ryger

fra ens egen basisfinansiering, ryger der to af de eksterne midler. Og uanset hvor vigtig den praktisk anvendte forskning er for de danske skoves fremtid, så er det ikke en speciel god forretning for instituttet. Resultatet er en anseelig »skovdød« blandt medarbejderne på Skov & Landskab.

“Og når fakultetet skal spare, så er der ikke den basis, der gør, at man kan holde hånden under den del af forskningsarbejdet”
Vivian Kvist Johansen

"Vi samarbejder med skovejere over hele Danmark. Men den praktiske kontaktflade bliver ikke honoreret, når man søger forskningsmidler. Og når fakultetet skal spare, så er der ikke den basis, der gør, at man kan holde hånden under den del af forskningsarbejdet," fortæller **forskningschef Vivian Kvist Johansen**.

Derfor har hun måttet vinke farvel til forskere, der er helt centrale inden for skovdriftsforskningen og især naturnær skovdrift: "Vi har på Skov & Landskab mistet cirka 10 procent af medarbejderne, og det er tredje gang inden for 8 år, at vi har været ude for så store nedskæringer. Inden for naturnær skovdrift har vi mistet to kernemedarbejdere og dermed kompetencer, som det har taget årtier at bygge op. Det betyder mindre kapacitet og kræfter til at skabe det absolut nødvendige vidensgrundlag for naturnær skovdrift," siger forskningschefen.

Helt ud i skoven

Med Skov & Landskab som landets eneste forskningsenhed på dette felt frygter hun, at nedskæringerne kommer til at få konsekvenser for omlægningen til mere naturnære skove. Og den frygt deles til fulde af **Hans Hedegaard**. Han er afdelingsleder i Skovforeningen, brancheforening for de private skovejere, der sidder på 3/4 af det danske skovareal.

"Der er stor debat om usikkerhed i branchen om, hvordan man overgår til bæredygtig drift på en fornuftig måde. Vores medlemmer har været meget kritiske over for den metode Skov og Naturstyrelsen går frem efter, og her spiller forskningen en stor rolle for efterprøvningen," siger Hans Hedegaard.

Så der er masser af efterspørgsel efter den viden, Skov og Landskab kan levere. Og når den kapacitet forringes, får det direkte indflydelse på omstillingen til naturnær skov.

"Ja, det mener jeg afgjort. Private ejere vil ikke gamble med de formuer, der står i skoven. De skal overbevises om, at det kan udføres i praksis, og der spiller forskningen og formidlingen en stor rolle. Fyringer på dette område er langsigtet viden og erfaring, man sender helt ud i skoven – og som er stort set umuligt at samle op igen. Det er trist," siger Hans Hedegaard.

lah

Botanik-udfasning: Hvem skal bestemme arter?

Systematisk botanik er grundlæggende viden for biologiske miljøvurderinger, men den specialviden vil kandidater fremover ikke kunne hente på Biologisk Institut, KU

Skal man fremover hente svenske biologer over sundet for at besætte danske arbejdspladser?

Den overvejelse sidder Signe Nepper Larsen, projektchef i konsulentvirksomheden Cowi med i dag. Svenske biologer er nemlig kendt for et højt niveau af botanisk viden – en vigtig kompetence for de miljøvurderingsopgaver Cowi påtager sig – mens botanikken på Biologisk Institut, KU, halter alvorligt efter nedskæringer over flere omgange.

Først og fremmest er den systematiske botanik, der handler om at artsbestemme planter, reelt set borte fra instituttet som selvstændigt forskningsområde. Dødsstødet kom med den seneste store KU-sparerunde, hvor Biologisk Institut generelt måtte holde hårdt for.

Hvem skal bestemme arter?

"Vi, der er tilbage, kan godt bidrage med noget, men vi kan ikke bestemme arter. Så de naturvejledere og biologer i kommunerne, der bliver uddannet herfra, vil være dårligere klædt på. Det kan få stor betydning for naturforvaltningen i Danmark", forklarer lektor ved Biologisk Institut **Anders Michelsen**.

At kunne artsbestemme planter er en kernekompetence, når der skal foretages miljøvurderinger i forbindelse med bygge- og anlægsprojekter. Af hensyn til miljøet – og af hensyn til strenge krav i både dansk lov og EU-lovgivning – skal der foretages en minutiøs registrering af samtlige plantearter på et stykke

naturgrund, der inddrages for eksempel til vejbyggeri.

COWI: Ikke nok med 'generalister'

"I dag er lovgivningen så krævende, at der stilles høje krav til videnskabelig dokumentation. Og direktiverne er så stramme, at det kan bremse et projekt, hvis arbejdet ikke er gjort ordentligt. Så vores biologer skal kunne deres arter. Det er ikke nok, at de er generalister, det er specialiserede folk, vi har brug for", siger Signe Nepper Larsen.

Som projektchef hos Cowi Consult er hun blandt andet med til at rådgive Vejdirektoratet i forbindelse med vejprojekter.

Man kan ikke sende en tilfældig biolog med et lille kursus i botanik ud på en eng. Du skal have et ret stort indblik i planter og botanik for at varetage de jobs.

Conny Lange

Hendes vurdering bakkes op af **Conny Lange**, lektor i systematisk botanik på KU-Life.

"Man kan ikke sende en tilfældig biolog med et lille kursus i botanik ud på en eng. Du skal have et ret stort indblik i planter og botanik for at varetage de jobs. Og det kræver i allerhøjeste grad forskningsbaseret undervisning, for der sker meget på området for tiden. For eksempel har man nu inddraget molekylær-biologi i den systematiske biologi", fortæller Conny Lange.

Forsknings- og uddannelsespolitisk håbløst

Og netop den forskningsbaserede undervisning i plantebestemmelse er den mangelvare, der bekymrer Signe Nepper Larsen som arbejdsgiver for udklækkede biologer.

"Forsknings- og uddannelsespolitisk set er det lidt håbløst, for der er brug for de her folk. Vi har behovet, og det har kommunerne også. Vi har mange ansøgere, som er generalister. Men vi har brug for specialister. Men i Sverige har de en utrolig god botanisk uddannelse, så spørgsmålet er, om vi skal til at hente vores biologer i Sverige?" spørger hun.

Hun er selv uddannet fra Biologisk Institut, så der ligger også en personlig ærgrelse over at se sit gamle fag udfaset: "Jeg valgte selv at læse på KU, fordi jeg vidste, jeg der fandt det højeste taksonomiske niveau. Og jeg synes, det er skarpe signaler, når universitetet ikke har brug for en grundforskningsstradition med 100 år på bagen."

I modsætning til på Biologisk Institut findes området stadig på KU-Life, men forskningsområdet som helhed er amputeret, og det ærgrer Conny Lange: "Der er i høj grad også tale om et tab for os. Det var dejligt at have en gruppe kolleger et andet sted, som jeg kunne tage ind og diskutere med. Vi havde et godt samarbejde og gode diskussioner. Så området er nu skrumpet voldsomt ind".

lah

Svamp: Slut med svampe på Biologisk Institut

Svampe er basis for industriproduktioner i milliard-klassen. Nu udfases grundforskningsområdet fra Biologisk Institut

Danske svampe er trængt. Ikke i naturen, hvor de stadig planmæssigt pibler frem når fugten sætter ind, men på Københavns Universitet, hvor der i bogstavelig forstand er blevet plukket og tyndet ud på det ellers traditionstunge område.

Engang havde svampene deres helt eget institut, nemlig Institut for Sporeplanter, ledet af tidligere KU-rector Morten Lange. I 1993 blev det indfusioneret i Botanisk Institut som Afdeling for Alger og Svampe, og i 2004 kom hele molevitten så ind under Biologisk Institut, hvor mykologien – svampevidenskaben – blev et forskningsmæssigt underområde.

I januar kom så endnu et grundstød – i nogles øjne det endelige – til svampeforskningen på KU, da den sidste klassiske svampeforsker blev afskediget.

Aarhus kan ikke længere sende studerende til KU

”Det er enden på en lang deroute for det fagområde. Engang sad en professor og 2-3 ansatte og forskede i danske svampe. Det er dybt tragisk, for det er noget, vi stadig ikke har så meget viden om”, siger undervisningsadjunkt **Jens Petersen**.

Han underviser på Biologisk Institut på Aarhus Universitet i netop mykologi. Men biologi-studerende i Århus, som har ønsket at skrive speciale i klassisk mykologi, har han været nødt til at sende til København, for at sikre en tilstrækkelig kvalificeret vejledning. Den mulighed er nu næsten væk, mener Jens Petersen.

’Næsten’ dækker her over en person, **Henning Knudsen**, den danske

universitetverdens sidste forsker inden for klassisk mykologi. Han er ansat på Statens Naturhistoriske Museum, der også hører under Naturvidenskabeligt Fakultet, KU.

”I det, der hedder storsvampe, er jeg den sidste specialevejleder. Men jeg er 61 år, og jeg går også på pension en dag. Så området er helt i risikozonen for at uddø, hvis det ikke bliver styrket på en eller anden led”, fortæller Henning Knudsen.

I det, der hedder storsvampe, er jeg den sidste specialevejleder. Men jeg er 61 år, og jeg går også på pension en dag. Så området er helt i risikozonen for at uddø

Henning Knudsen

Hvem skal opdatere danske svampe?

Selv om storsvampe ikke er den store STÅ-generator, har området stadig en rolle at spille både forsknings- og uddannelsesmæssigt. I forbindelse med et projekt om kortlægning af Danmarks svampe, blev der sidste år fundet 68 svampearter, der er nye i landet, hvilket betyder at antallet af kendte danske svampe er forøget med 1 procent på et år.

”Vi arbejder kontinuert med at lære den danske fauna at kende. Det arbejde kommer til at fortsætte, men nu må det blive i private regier”, siger Jens Petersen.

Men forskningen i store svampe er ikke kun et spørgsmål om at lave opslagsværker for svampesamlere i de danske skove. Der er også penge i skidtet. Store penge, endda.

Den industrielle side af svampe

Viden omkring svampe er et omdrejningspunkt i en række områder inden for industri, landbrug og medicin. Både landbrug og husejere kæmper mod svampe i afgrøder og træværk, ligesom flere menneskelige sygdomme er forårsaget af svampe.

Og dertil kommer så den industrielle udnyttelse af svampe i produktionen. Gærsvampe bruges til at brygge øl, og blåskimmelsvampe bruges i osteproduktion. Virksomheder som Novozymes og Danisco producerer enzymer, der er udtrukket af danske svampe.

”Tilsammen udløser svampenes virksomhed i det danske samfund en direkte omsætning på et tocifret milliardbeløb årligt. Når den organisme-baserede grundforskning i svampe bliver udfaset på KU forsvinder også mulighederne for at lave kurser og kandidater i almen mykologi som udgangspunkt for mere specialiserede anvendelser i samfundet,” fortæller Henning Knudsen, og refererer blandt andet til Novozymes som en af de virksomheder, der har mykologer ansat til at forske og udvikle i udnyttelsen af svampe.

Han peger på, at et i forvejen lille område er ekstra skrøbeligt, og at en fyring derfor påvirker hele områdets forskningsmuligheder: ”Effekten er, at det bliver vanskeligt overhovedet at danne en gruppe ved ansøgninger til forskningsråd og lignende. Området vil simpelthen sygne hen”.

FORSKERforum har talt med Novozymes, der bekræfter mykologiens betydning for virksomheden og at man er meget opmærksomme på udviklingen på KU, men ikke ønsker at udtale sig til denne artikel.

lah

"Forskningsbaseret myndighedsbetjening er forskning og direkte opgaveløsning for myndigheder, baseret på en aftale mellem det enkelte universitet med 'sektorforskning' og et ministerium. I dette samspil skal der være 'et armslængdeprincip', dvs. en tydelig adskillelse af den forskningsfaglige vurdering fra den senere beslutning og håndtering fra politikeres og myndigheders side. Men hvor lang skal armen være i praksis", spurgte AUs prorektor Søren E. Frandsen indledningsvist ved ACs velbesøgte konference om sektorforskning. Den blev afviklet i midten af februar under overskriften: "Hvordan sikrer vi kvalitet og integritet i universiteternes myndighedsbetjening?"

GRÅZONER

"Armen skal være lang, men også tilpas kort ...", lød prorektorens kryptiske svar. "Armslængden må ikke betyde, at kontakt / dialog afskæres mellem myndigheden og 'sektorforskningen' – tværtimod er der behov for en direkte og åben dialog og 'rettidig omhu'".

Kontrakt baseret på de gode viljer

Prorektoren fortalte dernæst om AUs initiativer til at skabe integritet og ligeværdighed

mellem parterne. Nogleordet er aftaler om finansiering, formål, udførelse, offentliggørelse mv. Forventningerne skal være afstemte (form, indhold og tidsplan) og skal være aftalt før igangsætning. Procedurene skal på samme tid give mulighed for åben dialog og samtidig overholdelse af armslængdeprincippet m.m.

Og på Aarhus Universitet, som med DMU og DJF huser de største 'sektorforsknings-institutioner', arbejder man så samtidig inden for det, som i nysprog hedder "kvalitetssikringspolitik", hhv. en faglig kvalitetssikring, en offentliggørelsesfase samt at der gives rum til ytringsfrihed og forskningsfrihed. Også samarbejdsrelationer hører til kvalitetssikringen: "Der skal være en tydelig adskillelse af den forskningsfaglige vurdering og den senere politiske beslutningsproces og implementeringsfase", sagde prorektoren.

De gode viljer

Han lagde derefter ikke skjul på, at dette var baseret på 'gode viljer' fra begge parter:

"Samarbejdet skal baseres på gensidig forståelse og respekt for hinandens vilkår – embedsmandens krav om præcis rådgivning og forskerens krav om forskningsmæssig kvalitet og integritet".

Prodekanen indrømmede dog, at der kunne være problemer i samarbejdsforholdet, for er det foreneligt at skulle levere uafhængig rådgivning til den kunde, som samtidig sidder på pengekasen?

"Jo", svarede han, "fordi myndighedsrådgivning er underlagt strenge kvalitetskrav, fordi ytringsfriheden ikke kun er en ret men en pligt, fordi placeringen af 'myndighedsopgaver' ved et universitet skal være uafhængig og ikke må beskyldes for at være dikteret af politiske vinde m.m."

Men for at der ikke skulle kunne opstå mistanke om, at pengekasen kan diktere 'bestillingsforskning', så foreslog han fremtidige finansieringsformer, hvor en finanslovspulje i fremtiden afsættes til basisforskning (som på universiteterne), og dertil kan der så komme betaling for konkrete myndighedsopgaver.

Der er ikke en egentlig alarmløst, jeg ved ikke, hvordan man kan lave sådan en. Så kan man sige, at det er baseret på 'de gode viljer'. Man skal så vidt muligt sikre kontraktmæssigt, at sådan noget ikke kan ske

Prorektor Søren E. Frandsen

Myndighedschikane: 'Ubekvem strategisk forskning' ...

"Der burde være mere tillid; det burde ikke være sådan, at ubekvem myndighedsbetjening opfattes som myndigheds-chikane".

Seniorforsker Rasmus Ejrnæs fra Danmarks Miljøundersøgelser høstede AC-konferencens største bifald for sin provokerende fremstilling af de dilemmaer, der er, når 'sektorforskningen' kommer ud i kontroversielle sager.

"Strategisk vækstforskning – gavnlig for vækstøkonomien – er meget velkommen hos politikere og myndigheder. Det er 'bekvem forskning'. Anden strategisk forskning – fx skibstrafikkens luftforurening, landbrugets eller fiskeriets skader på havmiljø eller habitatsteder i naturen – kan imidlertid være ubekvem, fordi den anfægter nogle interesser. Men den ubekvem forskning er imidlertid vigtig, fordi den risikerer at bremse 'væksten'", sagde Ejrnæs, som selv har været tæt på kontroversielle sager, senest den om EU-notatet om skovenes tilstand – det som Miljøministeriet drejede fra forskernes "ringe" til embedsmændenes "god".

Metoder til at undertrykke det ubekvemme

"Det er uheldigt, at vores rådgivning er døbt 'myndighedsbetjening', for det legitimerer på en måde myndigheders reaktion på kritisk faglig rapportering som myndighedschikane, fordi rapporteringen kan være ubekvem for den politiske proces. Forskning kan altså være politisk ubekvem for nogle, og det gør den sårbar, fordi disse parter kan være opdragsgiverne", sagde han om det dilemma, som kontroversiel forskning står i.

Han opregnede forskellige metoder til at undertrykke det ubekvemme:

- Strategiske forskningsmidler kan målrettes snævert mod 'vækstforskning',
- Opdragsgiveren definerer opgaven meget snævert, fx udelukkelse af politisk sensitive spørgsmål fra opgavebeskrivelser/kommissorier,
- Nedtonet offentliggørelse ved timing eller obscure medier (fx EU-internetsider),
- Juridisk eller politisk patentering af ord og termer som førhen var folkeje ("naturtilstand", bevaringsstatus, "god", "høj", "ringe", "moderat", "dårlig").

- Indpakning af rapportering ved at benytte en bestemt 'neutral' juridisk eller faglig sprogbrug
- Pres på forskerne om at dreje metoder eller resultater samt slutrapportering.

"Men den uheldigste effekt af pres er selvensuren, dvs. forskeres opportunistiske tilpasning til, hvad opdragsgiveren ønsker, simpelthen for at undgå bøvl", sagde Ejrnæs.

"Især den store afhængighed af og konkurrence om forskningsmidler kan betyde, at man går på kompromis med sin faglighed. Det fremavler en opportunistisk kultur af forskere og rådgivere som er knalddygtige til at løbe efter pengene på felter, hvor politikere har udbudt dem. Men til gengæld tabes faglighed, talent og originalitet på gulvet, fordi mange forskere bliver trætte, udbrændte, når de skal bruge deres tid på at administrere, netværke og konkurrere", sagde seniorforskeren og sluttede:

"Men denne problematik gælder jo ikke kun for sektorforskningen, men i høj grad også for grundforskningen ..."

: Hvor lang er en armslængde?

om sektorforskningens gråzoner

Alarmknap?

AU-rektoren blev så spurgt, om AUs kvalitets-sikring var baseret på de gode viljer eller om der var "en alarmknap", som kunne beskytte forskerne, hvis de blev stillet overfor politisk tilrettede opgaver (som blokerede for beskæftigelse med et centralt tema) eller hvis ministerier i dialog / forhandlinger politiserede opgaver (fx forlangte ændringer i konklusionen)?

"Der er ikke en egentlig alarmknap, jeg ved ikke, hvordan man kan lave sådan en", svarede prorektoren. "Så kan man sige, at det er baseret på 'de gode viljer'. Man skal så vidt muligt sikre kontraktmæssigt, at sådan noget ikke kan ske. Der har været enkelte sager, ja, fx om offentliggørelse. Men det centrale for forskere, som kunne lande ud i kontroverser er, at de skal vide, at kolleger og ledelse bakker dem op i at de skal

fastholde deres uafhængighed. Og så må vi bare lære af processer og af sager".

Videnskabernes Selskab: Kontroludvalg

Professor Mogens Flensted-Jensen foreslog på Videnskabernes Selskabs vegne, at der bliver nedsat et fast uafhængigt udvalg, som årligt skal kunne udtage nogle stikprøver blandt 'myndighedsrapporteringer' for at efterprøve, om procedurer og videnskabelighed er reglementerede:

"Rådgivningsopgaver bør bedømmes af fagfæller – peers – som universitetsforskningen. Et sådant system vil have en forebyggende effekt, idet truslen om 'peer-review' – lignende bedømmelser ville afskrække forskerne fra at gå på kompromis med forskningen og myndigheder fra at 'politiserer', for det kunne jo blive afsløret i udvalgsbedømmelsen", siger han. "En sådan

kvalitetsbedømmelse vil også forhindre, at der bliver sat spørgsmålstegn ved om 'myndighedsrådgivning' afgivet af et universitet er uafhængig".

Men Flensted indrømmede bagefter, at en sådan bedømmelsesprocedure ikke vil kunne afsløre, om forskningsopgaver har været politiserede: "En evaluering vil kunne sikre kvaliteten af den færdige rapport. Men jeg tror ikke, at den vil kunne afgøre, om det er et bestilt resultat eller ej. Det er også svært at se, om ministeriet har været inde over resultaterne inden offentliggørelsen. Eller om rapporten fortier bestemte oplysninger. Den slags vil et evalueringspanel næppe kunne afsløre" (INFORMATION d. 17. feb.).

jø

Paneldebattører: Professor Mogens Flensted-Jensen, KU-Life. DM-formand Ingrid Stage. Seniorforsker Rasmus Ejrnæs, DMU. Institutleder Erik Steen Kristensen, AUs Jordbrugsfakultet. Afdelingsdirektør Niels Axel Nielsen, DTU.

Det nye uni-system er værre . . .

Sune Auken: Hjernedød. Til forsvar for det borgerlige universitet - En samfundsthriller

(Informations Forlag jan. 2010, 78 sider)

den typiske thriller er helten oppe imod overmægtige, onde kræfter og stærke, skrupuløse skurke, der lige frem til slutningen ser ud til at skulle løbe af med sejren. Og så kommer den frigørende forløsning. Kort sagt Davids kamp mod Goliat og de slemme filistre. Sune Aukens bog om den aktuelle universitetspolitik passer fint ind i den genre, han har angivet i undertitlen – og dog!

Bogen er et kampskrift til forsvar for det klassiske, borgerlige universitet og dets dyder. Titlen er ikke et ironisk drilleri af den siddende regering. Det er alvorligt ment. I første kapitel tager Auken et loyalt udgangspunkt i det borgerlige universitet som ideal og redegør for dets samfundsmæssige funktioner, der er langt mere kompleks end snæver nyttetænkning, som det skæbnsvangert er formuleret med: "Fra forskning til faktura".

I kapitlerne 2-4 lines alle thrillerens onde kræfter og magtfulde skurke op. Først redegøres der for finansieringssystemets (specielt taxametergrundlagets) skadelige virkninger og forføjede incitamentstruktur, der i sin praktiske konsekvens kan føre til en kvalitetsmæssig niveausænkning af uddannelserne.

Auken er langt fra blind for "det gamle universitetssystem" (og her taler han om perioden fra 1970-2003) store mangler. Men det nye er værre. Kapitel 3 er helliget kritikken af det voksende universitetsbureaukrati, konsekvenserne af de nye bestyrelser og den "enstrengede ledelse".

Sidst i rækken af trusler mod universiteterne behandler kapitel 4 forskningsfriheden. Auken anser universitetslovens § 17,2 som reelt betydningsløs og retter i stedet hovedskytset mod et bredere felt af styringssystemet med udtyndingen af basismidler og den stadig større afhængighed af ekstern finansiering som det største problem.

Alt i alt tegner bogen et dystert billede af dagens universiteter. Det er derfor med stor spænding, man som læser tager fat på det afsluttende kapitel 5, hvor Auken giver sit bud på en retningsplan formuleret i følgende fire punkter: **1) En større andel af bevillingerne skal gives som grundbevillinger. 2) Der bør indføres "kontravægte" til den enstrengede top-down ledelse. 3) Mindre kontrol og målinger. 4) Større sikkerhed i ansættelsen.**

Lad det være sagt her umiddelbart efter gennemgang af bogens indhold, at jeg langt hen ad vejen er enig – både når det drejer sig om analyserne af de mange dårligdomme og trusler og i flere af de anviste veje til noget nyt og bedre. Men jeg synes ikke, at Auken er helt tro mod thriller genren. Truslerne er for nu at sige det kortfattet, undervurderede og retningsplanen diskutabel. Lad mig underbygge den påstand på to af bogens centrale felter: Styringssystemerne og den "enstrengede ledelse".

Auken har helt ret i, at denne styreform har en række utilsigtede og skævvridende konsekvenser. Ikke mindst fordi de to parallelle styringsmåder (regelstyring og markedsstyring) nærmest er hinandens modsætninger. Men hans løsningsforslag tyder på en undervurdering af, hvor dybt problemerne stikker.

Christian Nissen

Bogens beskrivelse og kritik af den detaljerede styring med de mange måle-regimer og kontrolforanstaltninger er relevant om end ikke af ny dato. Alle implicerede i universitetspolitik og – styring er vist klar over, at vi her står med et reelt problem. Paradoxet er, at alle implicerede aktører hver for sig og med hver sin rollebestemte optik gør en velment indsats for at skabe bedre universiteter. Men tilsammen virker det ikke. Thrilleren savner her virkelige, ondsindede skurke og strukturelle interesse modsætninger.

Ondets rod er lidt forenklet sagt, at det i de seneste tyve års udvikling i den offentlige styringstænkning og praksis er blevet et aksiom, at offentligt ansatte (og med dem også de virksomheder og institutioner, de arbejder i) i deres professionelle adfærd styres af egeninteresse frem for hensynet til helheden.

I erkendelsen af, at de traditionelle regler, påbud og forbud ikke løser dette problem, er der så løbende som et supplement blevet indført en række markeds-lignende, såkaldte "incitament-strukturer", som behandler universiteterne efter samme læst som "arbejdssky" langtidslidende og bistanndsklienter. Når universiteterne ikke kan få de studerende hurtigt nok igennem pipelinen, når de udbyder usexede fag uden søgning eller forsker for lidt eller i det forkerte, kan de bringes

på rette vej med (markeds-)mekanismer, der gradvist flytter bevillingerne over til dem, der gør "det rigtige". Det er i den sammenhæng, vi skal se de årlige "grønthøsterbesparelser", taxametersystemet, færdiggørelsesbonus og vægtforskydningen fra basisbevillinger til diverse eksterne pengeskasser.

Auken har helt ret i, at denne styreform har en række utilsigtede og skævvridende konsekvenser. Ikke mindst fordi de to parallelle styringsmåder (regelstyring og markedsstyring) nærmest er hinandens modsætninger. Men hans løsningsforslag tyder på en undervurdering af, hvor dybt problemerne stikker og hvor bredt de er forankrede. Det er ikke noget, den nuværende regering har fundet på. Det er slet ikke specielt for universitetssektoren, og problemerne stammer ikke alene fra universitetssektorens politiske top, men findes ned igennem alle led. Derfor nytter det heller ikke noget at rette skytset mod videnskabsministeren og de politiske ordførere. Vi er alle selv blevet en del af problemet. Det løses ikke ved en "tillidsreform".

Jeg kan – min nuværende placering i universitetssystemet taget i betragtning – ikke undslå mig for at kommentere bogens behandling af det "enstrengede ledelsessystem" og forslaget om at indføre "kontravægte" (mere magt til de akademiske råd og muligheden for at vælte de ansatte ledere). I betragtning af, hvor lang tid vi levede med de gamle ledelsessystemers dårligdomme ("professorvældet" og "stænderdemokratiet"), synes jeg, at det efter ganske få år med den nuværende ordening er for tidligt at dømme den ude. Vi, der sidder i bestyrelserne, har meget at lære og det har rektorer, dekaner, institutbestyrere m.fl. naturligvis også. Den store variation i den måde ledelsesopgaverne – herunder også inddragelse af studenter og medarbejdere – håndteres på i praksis på de otte universiteter, viser at den nuværende lovs rammer giver rum for udvikling og forbedringer. Og det er der sandelig brug for.

Men det er at blæse med mel i munden, hvis man tror, at man på en frugtbar måde kan blødgøre og demokratisere det nuværende ledelsessystem med de elementer, Auken foreslår. Man får ikke bedre institutledere og dekaner ved at give deres medarbejdere magt til at afsætte dem. Og de store og vanskelige beslutninger, alle universiteter står over for i disse år, bliver ikke

Politikernes uendelige mistænkeliggørelse

- gennem 'nulforskeren', som bruges til at gennemføre reformer og kontrolregimer, selv om 95 % af universitetets forskere og undervisere passer deres arbejde og mere til.

Uddrag fra SUNE AUKENS debatbog

Vi må have mindre kontrol med og mindre "måling" af de ansatte. Dette punkt er særlig tilspidset på universitetet, men det er udtryk for en fundamental misforståelse, som har ramt hele den offentlige sektor.

KONTROLREGIME

Vi har forvekslet kontrol med kvalitet. Det er ikke det offentliges vigtigste opgave i alle detaljer at kunne redegøre for, hvordan opgaverne løses, det er det offentliges vigtigste opgave at sørge for at løse opgaverne bedst muligt. I det omfang, det kan lade sig gøre at dokumentere meningsfuldt, hvad der foregår, uden at hindre arbejdet, er det et gode. Men det, vi ser nu, er, at kontrollen bliver det vigtigste, og ofte kan det helt centrale i arbejdet slet ikke indfanges i de kategorier, der kontrolleres. Det er kun den hjemmehjælper, der står hos et ældre menneske, som har en chance for at afgøre, om vedkommende faktisk har brug for et bad, for at få gjort rent eller simpelthen for at blive snakket med. Hvert minut, en hjemmehjælper bruger på at udfylde sære skemaer eller udføre nyttesløst arbejde for at opfylde sin kvote, er spildt som mulighed for at hjælpe ældre mennesker. Hvis man derefter giver sig til at "måle" og konkurrenceudsætte opgaver eller midler på baggrund af denne "måling" – og det gør man – så opnår man, at det, som skulle være kvalitetssikrende, kontrollen, bliver målet i sig selv. Skadevirkningerne ser vi i dag overalt i samfundet.

Forskere er mennesker som alle andre: Hvis der udføres kontrol, indretter forskerne sig efter, hvad der kontrolleres, og hvis der "måles", indretter forskerne sig efter, hvad der "måles". Dette bliver så meget des mere katastrofalt, som at man aldrig kan måle hovedsagen: kvaliteten af det udførte arbejde. Derfor ender man med at straffe eller belønne forskere for noget – publikationsrate, publikationsform eller publikationssted – der i grunden ikke har en brik at gøre med kvaliteten af deres arbejde.

Den tillidsreform, som for længst burde have været gennemført i den offentlige sektor, er også påkrævet på universiteterne. Det er den lærer, som står med præcis denne eller disse studerende, som har en chance for faktisk at vurdere, hvad de har brug for. Det er den forsker, som står over for netop denne faglige udfordring, som kan vurdere, hvilken arbejdsform, publikationsform og samarbejdsform, der egner sig bedst. Ingen andre kan foretage denne bedømmelse. Hver

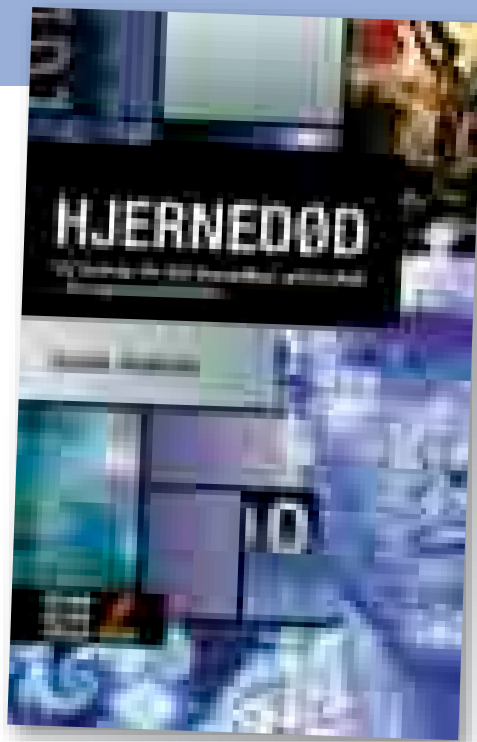
time en universitetsansat bruger på at udfylde skemaer, ansøge om penge, han ikke får, eller udføre arbejde, som alene sigter imod at få ham selv eller hans institut til at tage sig pænt ud over for ledelsen, den eksterne bevillinggiver eller et bibliometrisk "måleapparat«, bliver ikke brugt på den forskning og undervisning, der er grunden til, at universitetet ansatte ham. At det forholder sig sådan, er så indlysende, at det hidtil stort set er blevet overset.

Det er præcis derfor, vi på universitetet gør så uhyre meget ud af vore ansættelser: Vi vil gerne have folk, som er den opgave voksen, det er at være fastansat på et universitet. Men spørgsmålet er: Hvis vi tror på vore egne ansættelser, hvorfor tror vi så ikke på de folk, vi har ansat?

Eller sagt på en anden måde: Der vil ske fejlansættelser, der vil komme folk ind, som enten slet ikke er motiverede eller ikke har den nødvendige energi, men vi ved, at de vil være et absolut fätal. Forestillingen om "nulforskeren" som en central figur på universitetet er ikke bare bundløst forældet, den var voldsomt overdreven allerede i udgangspunktet. Hvad vinder vi ved at gøre vilkårene vanskeligere for de vel 95 % af forskere og undervisere, der med en forbløffende kaldsbevidsthed gør et enormt stykke arbejde for at bære universiteterne, blot for at sikre os imod misbrug fra de resterende 5 %? Det kan ikke være et regnestykke, som går i plus. Og hvis det handler om at få de flittige til at præstere endnu mere, så well: Hvis folk vanemæssigt arbejder 10-12 timer over ugentligt, ubetalt, får man ikke andet ud af at presse dem end demotivering og sammenbrud.

Arbejder vi med tilliden som udgangspunkt, accepterer vi samtidig, at fejl sker og vil ske. Den drøm om "accountability", som har plaget New Public Management, kan ikke indløses. Men vi har stadig gode sikringsmekanismer: En af grundene til, at man har mellemledere, er faktisk, at man dermed har nogen, som kender den konkrete arbejdssituation og arbejdsform langt bedre end topledelsen. Det er dem, ikke et eller andet firkantet måle- og kontrolmaskineri, som skal opfange det, hvis en medarbejder er kørt af sporet.

(KILDE: Sune Auken: Hjernedød (Informations Forlag, jan. 2010))

nødvendigvis bedre eller får højere legitimitet ved at sprede ledelsesansvaret ud på flere, konflikterende roller.

Jeg vil medgive, at universiteternes klassiske, kollegiale ledelsesform på nogle punkter var i god samklang med centrale elementer i den videnskabelige profession og den akademiske kultur. Det er også evident, at det enstrengede ledelsessystem på universiteterne er kontroversielt, og at der forestår et stort arbejde med at få det til at fungere bedre. Men jeg køber ikke kritikernes tilsyneladende tyrkertro på, at ansatte ledere og en klar ansvarsplacering, som vi finder på alle samfundets øvrige arbejdspladser, ikke også kan fungere på forsknings- og uddannelsesinstitutioner.

At Sune Aukens løsningsforslag således kan (og bør) diskuteres skal ikke lægges bogen til last. Tværtimod. Det er, sammen med det overblik den giver over en række vigtige universitetsspørgsmål, måske dens største værdi. For den diskussion bør bringes ud til en videre kreds end den nedtrykte forsamling omkring universiteternes kantineborde.

Scient.pol. Christian S. Nissen

Christian Nissen (f. 1945), formand for RUCs bestyrelse, freelance rådgiver, skribent og foredragsholder, adjungeret professor på CBS. Har været direktør på Nationalmuseet og Rigshospitalet samt generaldirektør i DR. (se www.christiannissen.com)

'Det handler om fakultetet - tumpe!

Overalt prioriteres universiteternes hardware (laboratorier) frem for software (forskere) – se bare på den voksende skare af løstansatte konstaterer PHILIP G. ALTBACH. Det glemmes, at engagerede akademikere er nøglen til succes

I 1992 blev Bill Clinton valgt til USA's præsident ikke mindst i kraft af det fokus, han lagde på landets økonomi. Hans mantra – "It's the economy, stupid!" – var en understregning heraf. For universiteterne burde det tilsvarende hedde "It's the faculty, stupid!". Universiteterne kan ikke opnå særlig meget uden velkvalificerede og engagerede forskere og undervisere. Hverken et imponerede campusområde eller et innovativt pensum kan afstedkomme gode resultater uden gode forskere og undervisere.

UDSYN

Men overalt fokuserer man på universiteternes hardware – bygninger, laboratorier og andre faciliteter. Det sker på bekostning af universiteternes software – de mennesker, der bibringer institutionerne succes. Se f.eks. på hvad de ofte kritiserede rankings bygger på? Nøglekriterierne er bl.a. antallet af nobelpristagere, forskernes produktivitet, eksterne forskningsmidler, og de studerendes kvalitet. Faciliteterne er mindre væsentlige.

De akademiske medarbejdere glemmes alt for ofte i hurlumhejet omkring et stigende antal studerende og tiltagende økonomiske problemer. Hvis universiteterne skal opnå succes med deres forhavende, er vi ganske enkelt nødt til globalt at samles omkring kampråbet: "It's the faculty stupid!"

Vel er det deprimerende, men vi er nødt til at se nærmere på tingenes tilstand inden for universitetsverdenen. I en stor del af verden nærmer godt og vel halvdelen af forskere og undervisere sig pensionsalderen. Grundet de usikre jobmuligheder samt økonomiske aspekter, udklækkes alt for få ph.d.-studerende til erstatning for de pensionsmodne, ligesom mange post.doc'er beslutter sig for at arbejde uden for universiteterne. Lande med hastigt ekspanderende uddannelsessystemer er hårdest ramt: f.eks. mangler der i Vietnam 12.000 akademikere om året for at kunne opnå målsætningerne.

For at kunne være effektive, er universiteternes akademiske medarbejdere nødt til at være engagerede i såvel undervisning som forskning. De skal have sikre ansættelsesforhold og mulighed for at koncentrere sig fuldt ud om deres akademiske forpligtelser og de institutioner, de er ansat af.

Men fuldtidsforskere/-undervisere er en uddøende race. Det ses tydeligst i Latinamerika,

hvor deltidsansatte professorer kører taxa for at få det til at løbe rundt og altid er på vej mellem undervisning og bijob. Med undtagelse af Brasilien, er op mod 80% af de latinamerikanske universitetslærere ansat på deltid og til en løn, der ikke tilnærmedes slår til. Ikke overraskende, at der stort set ingen latinamerikanske universiteter figurerer blandt verdens 500 førende.

I USA har kun halvdelen af nyansatte universitetslærere fuldtidsstillinger med muligheder for fastansættelse. Resten er dårligt betalte deltidsmedarbejdere og kontraktansatte på åremål. I de senere år er antallet af fuldtidskontraktansættelser vokset støt; det giver institutionerne mulighed for at sikre fleksibilitet, hvad angår personalet. Fuldtidsstillinger med mulighed for fastansættelse – *tenure-track appointments* – ses efterhånden kun på eliteuniversiteterne.

Men overalt fokuserer man på universiteternes hardware – bygninger, laboratorier og andre faciliteter. Det sker på bekostning af universiteternes software – de mennesker, der bibringer institutionerne succes.

I de fleste østeuropæiske lande samt Kina, Vietnam og Uganda, ansætter universiteterne nu professorer, som allerede besidder fuldtidsstillinger ved andre institutioner. Lønnen er lav, og institutionerne forventer, at de akademiske medarbejdere skaffer yderligere midler til finansiering af løntilskud eller sågar som bidrag til universitetets budget. Ved nogle kinesiske universiteter forventer man, at de ansatte påtager sig konsulent- og andre eksterne opgaver. I andre tilfælde etablerer universiteterne andre videregående uddannelsesinstitutioner som satellitter til moderinstitutionen og forventer, at de ansatte også underviser dér. Desuden er det sådan, at universitetslærere over hele verden bidrager til den ekspanderende privatsektorundervisning ved at påtage sig bijobs.

Nedgangen i antallet af fuldtidsansatte underminerer universiteterne. Hvis universitetslærere ikke kan koncentrere sig fuldt ud om undervisning og forskning og dermed opretholde en akademisk kultur og deltage i styringen af deres universiteter, er kvaliteten dømt til at falde. Som man siger: Det nytter ikke at spare på skillingen, når man lader daleren rulle.

Det er muligt, at op mod halvdelen af verdens universitetslærere ikke har nogen uddannelse ud over en bachelorgrad. Det vides ikke med sikkerhed.

Til gengæld ved vi, at den akademiske profession har vokseværk, men at faciliteterne ikke kan holde trit. Ligeledes er lønnen ikke tilstrækkelig til at kunne tiltrække de dygtigste til at arbejde inden for universitetsverdenen.

I verdens største universitetssystem – det kinesiske – har kun 9% af universitetslærere en ph.d. (selv om tallet stiger til omkring 70% på de bedste forskningsinstitutioner). Kun 35% af indiske universitetslærere har en ph.d. I de fleste udviklingslande er det kun ansatte ved de mest prestigøse universiteter, der har en sådan kvalifikation. Udbredelsen af post-gymnasiale uddannelser er blevet udpeget som en global prioritet, men udviklingen går langsomt, fordi studentertilsøgningen er så høj.

Universiteterne udgør ikke længere den foretrukne destination for de dygtigste kandidater. En stor del af problemet skyldes penge, eftersom akademikernes lønninger ikke har holdt trit med det, der tilbydes højtuddannede i andre professioner. En undersøgelse af universitetslærernes lønninger i 15 lande viser, at fuldtidsansatte overvejende godt kan leve af deres løn. Til gengæld tjener de ikke ret meget mere end gennemsnittet. Forholdsvis få af de højt kvalificerede unge gennemgår det krævende uddannelsesforløb, der er en forudsætning for at opnå ansættelse ved eliteuniversiteterne, og de højtuddannede flygter hyppigt over i bedre lønnede jobs i andre professioner, eller, som tilfældet er i udviklingslandene, rejser væk for at arbejde i Europa eller Nordamerika.

Universiteterne er blevet mere bureaukratiske i takt med, at de er blevet større og afkræves øget forklarlighed over for eksterne myndigheder. En tung bureaukratisk kontrol er med til at underminere fornemmelsen af at tilhøre et akademisk fællesskab.

På trods af den dårlige løn, nød universitetslærerne før i tiden en hel del autonomi og kontrol over deres undervisning og forskning samt deres tid i øvrigt. Det har ændret sig: øget forklarlighed og evaluering har betydet, at en stor del af universitetslærerenes autonomi er gået tabt. Evalueringsøvelser og deslige kræver meget

tid og arbejde, selv om forskningens værdi meget ofte er vanskelig eller ligefrem umulig at måle.

Universiteterne er blevet mere bureaukratiske i takt med, at de er blevet større og afkræves øget forklarlighed over for eksterne myndigheder. En tung bureaukratisk kontrol er med til at underminere fornemmelsen af at tilhøre et

akademisk fællesskab og mindsker mere generelt universitetslærernes traditionelle inddragelse i beslutningsprocessen. Professorernes magt, som engang var stor, og som ofte blev anvendt til at bremse forandring, er dalet markant i forklarligheds og bureaukratiets tidsalder.

For at genoprette den akademiske profession, er det først og fremmest nødvendigt at genoprette den netop som profession – med hensigtsmæssig uddannelse, aflønning og status. Det betyder, at der skal være betydeligt flere muligheder for at erhverve sig en kandidatgrad eller en ph.d. Tendensen i retning af deltidsansættelser må ophøre, og der må etableres en tilstrækkelig stor stamme af fuldtidsansatte med fornuftige muligheder for advancement. Lønnen skal være tilstrækkelig til, at institutioner kan tiltrække talentfulde ungforskere og holde på dem.

I det differentierede universitetssystem, er det ikke alle, der primært fokuserer på forskning, selv om det stadigvæk er det, der giver status. De fleste universitetslærere bruger størst tid på undervisning, og det skal deres arbejdsbyrde også bære præg af. Selv om det er umuligt at vende tilbage til uafhængt autonomi og et minimum af evaluering, kan det godt lade sig gøre at implementere forklarlighed og evaluering på en måde, der passer til universitetsverdenen, i stedet for, at det virker som straffeforanstaltninger.

I det omfang, at der er noget positivt i alt dette, består det i, at universitetslærere godt kan lide deres arbejde og føler sig loyale over for deres profession. Carnegie-undersøgelsen i 1992 afslørede, at folk generelt var forbavsende tilfredse, og et lignende resultat fremgik af den globale rapport *The Changing Academic Profession* (Universities UK 2008). Selv om der er problemer, har universitetsansættelse endnu noget at byde på. Udfordringen består i at sikre sig, at professionen af politikere og beslutningstagere atter betragtes som afgørende for, om man får et tilfredsstillende videregående uddannelsessystem.

I det nuværende klima er medierne, en del universitetsledere og mange ministerielle embedsmænd ikke sene til at pege på universitetslærerne som årsag til universiteternes problemer. I virkeligheden forholder det sig omvendt – lærerne er nøglen til succes. Der er altid plads til forbedring, men en hetz mod universitetslærere kan umuligt føre til hverken reform eller forøget produktivitet.

Philip G. Altbach er professor og leder af Centre for International Higher Education, Boston College, USA.

Kilde: Times Higher 30. april 2009 i Martin Aitkens oversættelse

Det er ganske naturligt, at en vis del af de unge
at fremskynde deres studievej

I slutningen af januar bimlede alarmklokkerne: en tredjedel af de bachelor-studerende falder fra, og det koster samfundet dyrt, hed det i pressen. Den daværende videnskabsminister Helge Sander bekræftede at frafaldet er et problem, og den økonomiske overvismand **Hans-Jørgen Whitta Jakobsen** tegnede dystre billeder.

"Danmark har en målsætning om, at 50 procent skal have højt uddannelsesniveau, som er nødvendigt for, at vi kan bevare vores høje velstandsniveau. Det mål bliver svært at nå, hvis en tredjedel springer fra det studie, de påbegynder", udtalte professoren til Berlingske.

Og samtidig pegede Helge Sander på de nye regler om adgangskrav som et effektivt middel mod studerendes vildskud i uddannelsesjunglen.

Uddannelsesforsker: Hvad er problemet?

Men spørgsmålet er, om frafaldet overhovedet er noget, vi kan og bør gøre noget ved. **Jens Peter Thomsen**, der er postdoc ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning på RUC, har forsket i unges møde med de videregående uddannelser, og han ser på frafaldet som en mere eller mindre naturlig del af vores uddannelsessystem.

"Jeg har svært ved at få øje på det problem, man prøver at tegne. For det første viser tallene, at langt de fleste af dem, der falder fra, starter på en ny uddannelse. Så det reelle frafald er måske kun omkring 10-11 procent. Og der er nogle typer af studerende, særlig på humanistiske og samfundsvidenskabelige fag, der har brug for at mærke efter, om de har valgt rigtigt. For nogle er det naturligt, at der sker et omvalg, og det tjener jo samtidig også som en kvalificering af uddannelsesvalget", siger han.

Når studievalget fremskyndes

Videnskabsministeren har et ønske om at nedbringe frafaldet. Samtidig er det en målsætning, at de unge skal begynde tidligere på den

Spørgsmål til ministeren om 1.08-regel

Fra politisk side er der kritisk fokus på reglen om at studenter kan gange studentereksamenssnit med 1,08 ved hurtigt studievalg. Socialdemokratiets forskningsordfører Kirsten Brosbøl har i Videnskabsudvalget bedt ministeren svare på følgende spørgsmål:

"Ministeren bedes redegøre for konsekvenserne af 1,08 reglen for muligheden for at skifte studie, herunder hvorvidt reglen har resulteret i, at flere falder helt fra studierne frem for at skifte til et andet studie?"

(Foto: Tariq Mikkel Kalm)

Da alle ved, hvordan kronprinsesse Mary og Helge Sander ser ud, vises her et stemningsbillede af den propfulde sal ved årets prisuddeling

Hvad gør elitepriser godt for?

Ved en storslået ceremoni i Glyptoteket med bl.a. deltagelse af kronprinsesse Mary, videnskabsminister Sander og radioens pigekor blev årets Elite-Forsk –priser uddelt. Salen var propfuld. Her var alt hvad der kan krybe og gå. Op mod 300 personer. Danske toptalenter pt. eventuelt med ledsagere. Samt honoratiores, medlemmer af forskningsrådene og forskningsadministratorer.

DJÆVELENS ADVOKAT

Hovedpriserne var fem priser á 1.2 mio. kr. De går til fremragende yngre forskere (under 45 år) af international topklasse. Prisen er på 1.2 mio. hvoraf 200.000 kr. er en personlig hæderspris, og millionen skal bruges til forskningsaktivitet.

Hensigten med Elite-Forsk –priserne er angiveligt dels at skabe offentlig opmærksomhed om fremragende yngre forskeres resultater, dels at fremhæve disse forskere som rolle modeller for at styrke unge talenter interesse for en karriere som forsker.

Fotos af Mary og Sander

Det er Det Frie Forskningsråds bestyrelse, som udvælger de fem million-modtagere.

Men det frie råd er i konstant bevillingsmangel – kun hver sjette ansøger får penge – så ville det ikke være bedre om rådet havde de rare millioner til almindelig uddeling?

"Nej, ærlig talt: Det er bevillinger, som er givet godt ud. Vi får meget ud af pengene på denne måde – nu skriver FORSKERforum fx om dem", svarer **prof. Jens Chr. Djurhuus**, som er formand for det frie forskningsråd. "Der er ikke skygge af tvivl om, at der bliver lavet rigtig meget god forskning for denne bevilling. Midlerne bliver brugt overordentlig effektivt".

Er begivenheden med stor show-off i

Glyptoteket ikke mest et reklamestunt for videnskabsministeren, som kan blive fotograferet sammen med kronprinsesse Mary og komme i aviserne?

"Det er en begivenhed, som først og fremmest skal 'brande' forskningen. Og hvad angår kronprinsessens deltagelse, så var der kun kommet en tiendedel af fotojournalisterne og pressen, hvis hun ikke var med".

Men de fotos som blev vist i pressen var mere af Mary og Sander end af forskere?

"Begivenheden skaber opmærksomhed om forskning og diversiteten i forskningen. Og vi i forskningen er helt afhængig af, at der er en positiv forståelse af forskere og forskningen".

Hvorfor er kvinder dårligere forskere

Det var ingen kvinder blandt de 5 mænd, som modtog årets store priser: *Hvorfor er kvinder dårligere forskere?*

"Vi har identificeret de pt. bedste ud af de, som er indstillet af universiteterne. Vi kan ikke gå på kompromis med forskningens kvalitetskrav, uanset køn", svarer Djurhuus. "Kvinder er ikke dårligere forskere, men anderledes. Vi har lavet en undersøgelse af yngre kvindelige forskningsledere, som faktisk er mere produktive i postdoc-perioden end deres mandlige konkurrenter. Men de har ikke så stort gennemslag. Kvinder er ikke så tilbøjelige til at gå ind i det ræs og den usikkerhed, der er forbundet med en forskerkarriere. Bl.a. derfor har Det Frie Forskningsråd også lavet et nyt program, Sapere Aude ..."

I 2010 var der afsat 11,9 mio. til fremme af eliteforskning, herunder til 16 Elite-Forsk-rejsestipendier á 300.000 kr. samt til Ung-EliteForsk priser på 200.000 kr.

jø

med frafald

de vælger forkert – især hvis de bliver lokket til valg, siger uddannelsesforsker

videregående uddannelse, og her har 1,08-reglen om at få opskrevet sit karaktergennemsnit været et lokkemiddel.

Men de to målsætninger trækker muligvis i hver sin retning. En undersøgelse på Humanistisk Fakultet på AU har vist, at chancen for at gennemføre bachelor-studiet er væsentligt højere, hvis man tager et eller to sabbatår, frem for at starte umiddelbart efter sin studentereksamen.

”Det er jo egentlig ret banalt. Når du er ude, sker der nogle ting omkring modning og afklaring, så dine studievalg bliver mere kvalificerede”, mener uddannelsesforskeren, der er noget skeptisk over for princippet om at fremskynde de unges beslutningsproces.

”Vi kan først se effekten om nogle år, men jeg kan da godt være bekymret. For de 80-90 procent, der alligevel vil begynde uddannelsen hurtigt, vil blot stå endnu bedre. Og så er der den gruppe af de unge, der har brug for mere tid til at beslutte sig. Det kan være, de kommer fra hjem uden tradition for boglig uddannelse, og derfor er længere tid om at komme i gang. Jeg tror ikke, det er en god ide at forcere tingene for denne gruppe, og med 1,08-reglen vil de altså blot komme til at stå med et relativt svagere gennemsnit”, siger han.

Årsager til frafald

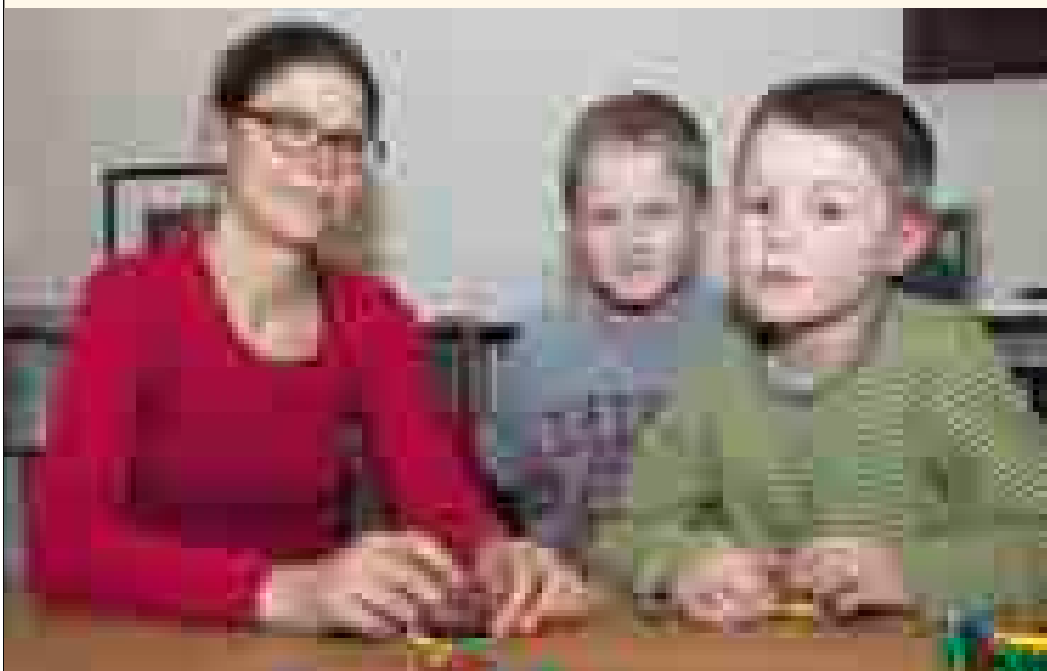
Ifølge Jens Peter Thomsen er der en række grunde til, at studerende falder fra. Ofte er der tale om et sammenstød mellem forventninger og virkeligheden på studiet. For eksempel hvis de unge kommer fra et hjem uden akademiske traditioner, og således føler sig på udebane. For andre er frafaldet som nævnt nærmest en fast del af uddannelsesprocessen, hvor man vælger sig frem.

Han peger selv på studiemiljøet som en af de billigste og mest effektive måder at mindske frafaldet på: ”På mange studier vil der være oplagte muligheder for forbedringer, der ikke behøver at koste mange penge. Nogle uddannelser lever på at have en god søgning, og bekymrer sig ikke så meget om, hvordan de studerende har det. Og så er der studier, der aktivt tænker i at skabe et aktivt studiemiljø, som for eksempel på RUC og AAU. Og frafaldet på RUC er mindre end på KU”, siger han.

Men konklusionen er dog stadig, at frafald i et vist omfang er helt naturligt: ”Vi lever i 2010, hvor uddannelse betyder enormt meget for den unge. Og hvis man lægger op til, at unge skal brænde for det og vælge efter interesse, må man også give plads til nogle omvalg.”

lah

Forskerkarriere – den ensomme cowboy

Martha Karrebæk modtog for nyligt Ung Eliteforskerprisen fra Det Frie Forskningsråd. Men havde det stået til hende selv, var hun aldrig begyndt på en forskerkarriere.

”Jeg havde egentlig ikke et ønske om at blive på universitetet efter jeg var færdiguddannet. Men det var svært at få job, så først tog jeg et tilbud om et eksternt lektorat, og så søgte jeg et Ph.d.-stipendium – det er jo også et slags job.”

YNGRE FORSKER

Og selv i dag, hvor hun er fortsat i sporet med en postdoc-stilling og et nyt forskningsprojekt inden for det, som hun blev hædret og præmieret for, ser Martha Karrebæk på en fremtid i forskningsverdenen med blandede følelser.

Hun betegner sig selv som glad for tryghed, og som sådan er det ikke en ønskeposition med projektstillinger og afhængighed af forskningsbevillinger. Hun har sine betænkeligheder ved den individuelle arbejdsform i humanistisk forskning. Hvor de våde og tekniske videnskaber ofte er baseret på team-arbejde, sidder humanisten ofte alene i studerekammeret med sine papirer og bøger.

”Jeg må ærligt indrømme, at den der ensomme cowboy, der rider ud over stepperne – det er ikke særlig sjovt. Det er hårdt, og man er hele tiden i tvivl. Det kan jeg ikke leve med”, fortæller hun som en erfaring med sit ph.d.-projekt.

Om vigtigheden af respons og kolleger

I sit nuværende projekt har den ensomme cowboy dog fået følge. Det er en del af et større rammeprojekt, der handler om sprog hos børn og unge. Det betyder, at Martha Karrebæk har flere kolleger, der følger børn i de ældre klasser: ”Vi er flere på samme skole, der kan snakke sammen om tingene. De har teenagerne, jeg har de små, og vi har erkendelsesinteresser, der ligger tæt op af hinanden”, fortæller hun.

Efter sin ph.d.-grad søgte hun faktisk forskellige andre jobs. Det blev ikke kronet med held, men undervejs begyndte hun til gengæld at overveje de muligheder, der ligger på forskningsvejen – muligheder for at gøre en forskel.

”Hver eneste gang, jeg har søgt en stilling, har jeg indset, at jeg vil rigtig gerne være med til at gøre verden bedre og gøre noget for børn, der har det skidt. Og hvis man ikke skal være lærer eller pædagog – og jeg ville nok være en ret dårlig pædagog – så er det et godt sted at arbejde ud fra, og jeg kan godt lide processen med at generere viden – samle materiale og se sammenhænge i det – og jeg er god til det, jeg laver.”

*Se næste side:
Forskning med personlig deltagelse*

Forsker og forælder i sam

Grænserne mellem privat- og arbejdsliv holdes åbne hos sprogforsker, der aktivt bruger sin samfund

Børnene leger i skolegården under konstant overvågning. Med små, diskrete mikrofoner bliver legen og samtalerne optaget og gemt. Timevis af råben, sludren og hviske-tisken bliver forvandlet til empirisk videnskabeligt materiale og underkastet nøje granskning og analyse.

PERSONLIG DELTAGELSE

Formålet er at nå ind, hvor få voksne har opnået at komme ind: i børnenes egen verden. Den opdagelsesrejsende hedder **Martha Karrebæk**.

”Det er meget eksplorativt. Ingen ved ret meget. Vi kender noget til barn-voksen samtalen, men ikke til barn-barn samtalen. Der, hvor børn har en koncentreret, engageret dialog er i meget høj grad sammen med andre børn. det vil jeg gerne vide noget om”, forklarer hun.

Social udskillellesprotest

35-årige Martha Sif Karrebæk pt. post.doc'er og sprogforsker, men det er faktisk interessen for samfundsforhold og sociale mekanismer, der driver forskningen frem. God gammeldags indignation og ønsket om at gøre verden en lille smule bedre for nogle mennesker.

Derfor handlede hendes ph.d.-projekt – på KUs institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab - om det første skoleår for to-sprogede børn. Som alle andre kan hun konstatere, at indvandrerbørn har statistikken imod sig på deres vej i uddannelsessystemet. Men hun mangler forklaringerne. I hvert fald forklaringer, der går skridtet længere end blot at det er svært at blive undervist på dansk, når mor og far snakker arabisk, eller forskellen mellem indvandrerfamilier og den danske.

”Mange bærer rundt på en masse meninger om minoritetsbørn, tosprogede eller hvad vi nu vil kalde dem, men de bygger i høj grad på utroligt unuancerede kategorier. Jeg vil gerne være med til at nuancere måden vi taler om børn med anden etnisk herkomst. Almene sociale dynamikker bliver hurtigt gjort til et sprogligt eller etnisk spørgsmål. Når lille Suliman ikke kan være med i børnehaven, kan det hurtigt blive brugt til, at det er fordi han er araber og derfor ikke kan finde ud af at blive socialiseret. Men det behøver ikke at have noget med det at gøre. Det handler måske snarere om børnenes egne sociale udskillellesprotest”, fortæller Martha Karrebæk.

Hænger kompetencer sammen – og hvordan

Derfor er hun nu med børnene overalt – personligt eller med sine små digitale ”ører” – for at registrere hvad der sker i klasselokalet, i skolegården, i fritidshjemmet, og forsøge at finde en sammenhæng.

”Jeg vil se, hvordan det samme barn opfører sig i børnehaveklassen og bagefter ude på rut-sjebanen. Kan vi se at de kompetencer hænger sammen, og hvordan? Vi ved jo godt, at børnene får bestemte roller i klassen i timerne, men hvordan er de, når de ikke er sammen med læreren?” spørger Karrebæk, hvis projekt er en slags forlængelse af ph.d.-projektet, der handlede om to-sprogede i børnehaven.

Maskinen er smurt med nysgerrighed tilsat en god portion indignation. I forhold til ph.d.-projektet var det over en lovændring, der kunne tvinge indvandrerfamilier til at sætte deres børn i børnehaven for at fremme sprogindlæringen.

”Man laver en lovændring, der får betydning for mange mennesker, men man ved utrolig lidt om, hvad der foregår rent sprogligt i børnehaven. Det burde vi da interessere os for, siger Martha Karrebæk, der med sit ph.d.-projekt fik nuanceret billedet af sprogindlæringen i børnehaven og samspelet med de sociale processer.

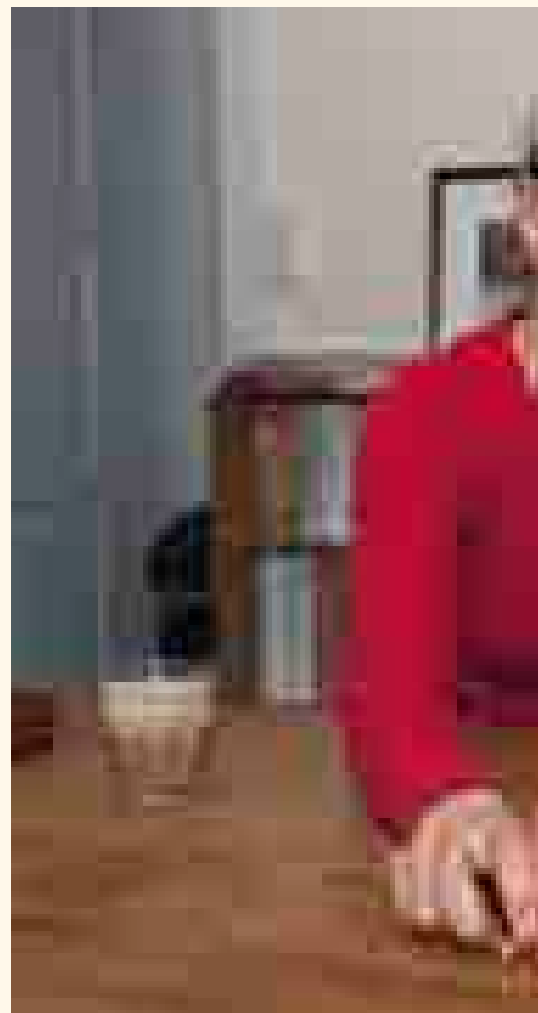
Ind i egen privatsfære

I sit nuværende projekt er hun som sagt rykket fra børnehaven til folkeskolens første trin, og igen er det personlig undren, der motiverer forskningen. Martha Karrebæk er mor til to drenge, og hun har selv siddet med følelsen af, at der ofte er mere komplekse forklaringer på, hvorfor nogle klarer sig godt og andre skidt, end intelligens og kulturel baggrund.

”Selvfølgelig bliver man følelsesmæssigt engageret. Det er jo ikke dødt materiale. ...
Martha Sif Karrebæk

”Min egen dreng havde det i børnehaveklassen meget sværere, end han havde behovet. En dreng med lyst hår og blå øjne, meget analytisk anlagt, som glæder sig til at komme i skole, men ender med absolut ikke at være glad for timerne - det kunne jeg ikke forstå”, fortæller hun.

Hos Martha Karrebæk plantede det den mistanke, som også er en slags arbejdstese i hendes projekt, nemlig at pædagogikken i de tidligere

klasser forfordeler nogle grupper frem for andre. Og at drenge – ikke mindst med anden etnisk baggrund – måske ikke får de bedste betingelser for succes. Hun nævner som eksempel, at farvelægning er en meget brugt pædagogisk øvelse – men også en øvelse, der oplagt går bedst i spænd med de stillesiddende piger.

Karrebæks ph.d.-projekt krydser på flere måder ind i den private sfære, både for hende selv og for de personer, hun observerer. Projektet går ud på at følge børnene i forskellige kontekster, og således også i fritiden og i hjemmet. Og det er ikke givet, at en familie vil åbne sit privatliv og lade sig optage af en vildtfremmed forsker.

Følelsesmæssigt engageret

Normalt forbindes forskning med objektivitet, distance og observation. Men med hendes projekt

me surdej

ndsoplevelse og sine forælder-erfaringer i sin forskning

Martha Karrebæk bruger aktivt sine oplevelser og erfaringer som forælder til to drenge i sin forskning.

er det svært for forskeren at lukke helt af for privatlivet. Når man følger enkelte mennesker så tæt, er det umuligt at undgå personlige relationer:

"Selvfølgelig bliver man følelsesmæssigt engageret. Det er jo ikke dødt materiale, og hvis nogle har brug for hjælp, siger jeg ikke nej. Jeg har for eksempel været med til aftenarrangementer i skolen, hvor forældrene ikke kunne komme, og passet børn, der blev afleveret før skolen åbnede", fortæller hun.

Anderledes kan det ikke være. Det handler både om almindelig menneskelighed, og et eller andet sted om at give noget igen: "Selvfølgelig er der den skæve relation, at jeg bruger dem. Jeg udnytter dem til min forskning, uden at de nødvendigvis får noget af mig. Derfor forsøger jeg i det små at give noget igen uden at overtræde grænsen."

Endelig er der det private aspekt, at Martha Karrebæk forsker i børn, samtidig med at hun er forælder til to. En fordel mener hun selv: "Som forsker er det en fordel, at jeg privat omgås mennesker med børn i den alder. Alle med børn har deres egne personlige erfaringer. Og jo mere, jeg hører, jo bedre bliver jeg til at forstå de sammenhænge, der er. For min forælder-rolle betyder det, at jeg er blevet meget bedre til at sætte mig ind i, hvorfor de gør, som de gør. Når jeg hører på, at børnene leger sammen, har jeg en helt anden indgang til det end de fleste andre", fortæller hun.

lah

S og SF på kollisionskurs om Uni-loven?

SF vil have en revision af universitetsloven, så forskerne får mere magt og afskaffe de eksternt dominerede bestyrelser. SF foreslår bl.a. at Akademisk Råd – med medarbejdervalgte medlemmer – skal have en slags udvidet "beslutningsret, som "sparringspartner" for ledelsen. Rådets kompetence skal udvides fra rådgivende til godkendende i forhold til vigtige beslutninger såsom den interne fordeling af midler, strategier osv. Og Akademisk Råd skal godkende nye ledere.

Og SF foreslår næsten genindførelse af valgte institutledere. Indflydelsen skal ske på den måde, at der vælges ansatte og studerende til et institutråd, som er med til at ansætte institutlederen.

"Vores forslag er et blødt forslag til revision af loven, som også berører selve grundstrukturen. men vi foreslår ikke direkte valg af ledere, for det er ikke realistisk under denne regering", forklarer SFs universitetsordfører Jonas Dahl.

SFs forslag rører ved grundstrukturen fx vedrørende ledelsesstrukturen, og det bringer SF i konflikt med Socialdemokraterne, hvis **ordfører Kirsten Brosbøl** har erklæret, at S' udgangspunkt grundlæggende er, at ledelsesreformen står ved magt: "S er med i forligskredsen med VK-regeringen om universitetsloven, og de overordnede linier står vi fast på". Og Brosbøl (S) vil ikke kommentere SFs udspil. Hun vil ikke tage diskussionen om universiteternes styringsform nu, for S kommer snart med deres eget forslag, annoncerer hun (i KUs Universitetsavisen).

FORSKERforum har spurgt SFs ordfører **Jonas Dahl**:

Skal SFs forslag forstås ultimativt som noget, der skal indgå i et regeringsgrundlag for en Soc' / S / Radikale –regering?

"Vi vil ikke stille ultimative krav, men vil deltage i udformningen af en fælles politik på området. Og man forhandler ikke sådan noget ved at stille ultimative krav. Men lad os nu se, hvad der kan komme ud af det, når det viser sig, at vi kan vinde næste valg", svarer Jonas Dahl.

Men hvordan kan du have en forventning om, at Soc' skulle være med på at ændre ved grundstrukturen, når de har indgået forlig med den nuværende regering uden at partiet behøvede det?

"Som sagt: Lad os nu se, hvad der kan komme ud af det, når det viser sig, at vi kan vinde næste valg. Og jeg oplever da allerede nu, at Soc' er i bevægelse og diskuterer sagen".

Soc vil gerne være med til at revidere smådetaljer – fx selvsuppleringsmekanismen i bestyrelsen – men de står fast på grundstrukturen med udpegede ledere og på, at de ansatte ikke skal have reel indflydelse m.m.?

"Lad os nu se, når partiet præsenterer deres udspil"

Universitetsfolkets passivitet

I det seneste nummer af FORSKERforum har Mogens Ove Madsen en FAGLIG KOMMENTAR, "Derfor har universitetslærere så lille indflydelse", hvor han prøver at give forklaringer på, hvorfor universitetsansatte har så lille indflydelse. Her får vi et relevant indblik i, hvem der repræsenterer universitetslærernes interesser. Det fremgår, at Akademikernes Centralorganisation – paraplyorganisationen som forhandler overenskomster for alle akademikere – fører ordet og styrer taktikken. I praksis betyder det derfor, at politikken forhandles udenom de universitetsansatte, af andre ansættelsesgrupper ("en hel masse akademikergrupper, som ikke har noget med universitetet at gøre": administrativt ansatte, privatansatte, læger, ingeniører, fuldmægtige, kontorchefer). DMs og DJØFs universitetslærere er på den måde sat ud på et sidespor.

Det er ildevarslende læsning for en underviser 'på undersiden', for det kan muligvis og tilsyneladende også forklare, hvorfor AC ikke har protesteret mod universitetslovens nye topstyrede ledelsesstruktur og mod afviklingen af den akademiske medbestemmelse for de menige.

AC er således aktiv deltager i de danske universiteters tragedie, eksternt styrede og politiserede institutioner, hvor de internt fagkyndige efterhånden er frataget formel og reel indflydelse. Tragedien er dog ikke nødvendigvis foranlediget udelukkende af udefrakommende faktorer. Forskere og undervisere på landet universiteter må samtidig kigge sig selv efter i sømmene. For hvorfor protesterer universitetsfolket ikke mere indtrængende, så AC (og det brede politiske flertal, der står bag udviklingen i universitetsverdenen) ikke kan ignorere nødvendigheden af drastiske ændringer i medbestemmelse?

Den mest nærliggende forklaring er nok, at vi har travlt med at passe vores daglige arbejde.

Men der er også mekanismer i systemet, som direkte eller indirekte blokerer for vores engagement.

For det første lider de danske universiteter under, at midler til grundforskning er blevet indskrænket, og at vi skal bruge mange ressourcer på at jagte penge. I langt højere grad end tidligere kommer midlerne ikke uhindret fra statskassen, men pengene til forskning er bl.a. i stedet lagt ud i strategiske fonde og privat finansiering. Det betyder, at vi for tiden får genereret meget lidt forskning, som reelt er uafhængig af eksterne interesser.

Den manglende indsigt og den manglende indflydelse gør også, at rådvildheden ofte bliver

selvlysende. Det Akademiske Råd har fx ingen reelle magtbeføjelser, og er – som deres navn antyder – blot et rådgivende organ, som ingen politisk magt har. De professionelle bestyrelser på de danske universiteter er også et andet eksempel på, at egentlige faglige indspark i debatten om, hvor det enkelte universitet skal bevæge sig hen, er kommet i numerisk mindretal. Dette skal dermed også ses i forbindelse med den enkelte medarbejders individuelle forskningsfrihed, der er blevet indskrænket af pres udefra: Finansieringsprocessen er blevet mere omfattende, fordi forskeren selv – i konkurrence med alle andre – selv skal finde støtte til sin forskning, hvilket selvfølgelig betyder noget for, hvad der bliver forsket i. Publiceringsaktiviteten er også hæmmet af nye idéer om såkaldte bibliometriske forskningsindikatorer, hvor et smalt udvalg af akademiske tidsskrifter bliver ikke kun pointgivende for den enkelte forsker, men på sigt også bliver udslagsgivende for reelle forskningsmidler.

På den måde er de danske universitetsansatte af disse og mange andre årsager udsat for systematisk pres (som tidligere østeuropæiske stater ville skæve til med misundelse). Det genererer derfor et arbejdspress, som resulterer ikke kun i dårlig kollegialt samvær, fordi forskere nu hver især er i konkurrence med hinanden om forskningsmidler. Den ultimative effekt af dette er en stigende tendens til stress, depression og dårlige, kortvarige ansættelsesforhold.

Systemet er også sådan, at vi i dagligdagen får et uheldigt sammenstød mellem forsknings- og undervisningsforpligtelser. Undervisningen af de studerende står i diskrepans med hensigtserklæringerne. Det er først og fremmest temmelig svært at producere forskningsrelevant undervisning, når forskningsretningerne skifter, som den eksterne finansiering finder det bedst. Dernæst er de enkelte studier – set samlet med de øvrige nævnte kontrolmekanismer – underlagt krav om akkreditering, som betyder, at hvert enkelt studie løbende skal bevise sit eget værd gennem omfattende indrapporteringer til eksterne råd, som egenrådigt kan give et studie det gule eller røde kort.

Disse råd – ligesom politikernes øremærkning af puljer - vil have mulighed for at styre de danske universiteter i de retninger, som fremstår 'ideologisk' relevante, og ikke nødvendigvis, hvad der tenderer god undervisning og forskning, som frie (jeg er lige ved at sige liberale) idealer fordrer det. Der er ikke megen klassisk liberalisme tilbage i dette system. Det er snarere i sin yderste konsekvens en meningsmæssig indoktrinering, som på sigt vil fremstå

'naturaliseret' for de implicerede, der således ikke længere vil være i stand til reel kritisk tænkning (noget, som ethvert holdbart demokratisk system lever af).

Alle disse problematikker har Mogens Ove Madsen berørt i sin nylige bog *Universitetets død*, hvor der så tilmed knyttes en direkte tråd til den forvitrede interessevaretagelse i AC. I bogen efterlyser han et større medarbejder-engagement i de konflikter, som åbenlyst martrer de danske universiteter. Forskersamfundet må "organisere sig i en fælles platform", skriver han, og opfordrer til "åbenlys protest og konstruktiv nytænkning", som i sidste ende bør revitalisere et universitet "uafhængigt af statsmagten, den offentlige opinion, af markeds kræfterne og krav om forskningens umiddelbare erhvervsmæssige nytte- og markeds værdi". Og i FAGLIG KOMMENTAR tilføjer han så, at universitetslærerne skal have sin egen forhandlingsplatform. Det kan ske på tværs af en slags karteldannelse, hvor de universitetsansatte i fællesskab kan formulere krav til generel universitetspolitik samt til løn- og ansættelsesvilkår. Det lyder jo som en rigtig – og mere demokratisk – måde at varetage interesser på.

Men tilbage står vi så med spørgsmålet om, hvorfor de åbne protester ikke er større? Det giver her god mening, som Madsen direkte gør i undertitlen på sin bog (*Kritik af den nyliberale tendens*, se min anmeldelse på www.kulturkapellet.dk), at henviser til den nyliberalistiske tidsånd som samfundsproblem. Men for at forstå passivering af kritikken såvel på universitetspolitikken som i en videnskabelig sammenhæng, så kan der henvises til den postmoderne og socialkonstruktive tilgang og fortolkning af verden, som i sin ekstreme formulering bliver til en udmarvning af værdigrundlaget for metodisk arbejde og for reelle frihedsværdier, som også udarter i ligegyldiggørelse – når alt er lige gyldigt, bliver alt også ligegyldigt. Og når alt bliver lige gyldigt, så bliver værdierne for god forskning og undervisning det desværre også, samtidig med at det fører til afmobilisering af det universitetspolitiske.

Det kan måske forklare, at der også er andre årsager til universitetsfolkets passivitet end vores daglige travlhed.

*Studieadjunkt Kim Toft Hansen,
Aalborg Universitet, medlem af DJØF*

Opret et dansk forskerforbund!

Det er en meget tankevækkende analyse af det humboldtske universitets død, Mogens Ove Madsen fremlægger i sin bog »Universitetets Død. Kritik af den nyliberale tendens«, hvor han også analyserer grundene til, at det kunne gå så galt. En af disse er en svag og meget fragmenteret interessevaretagelse af universitetsansatte forskeres interesser. Mogens Ove Madsen foreslår en samling af disse i et nyt tværgående samarbejde eller en organisatorisk platform, som kan udgøre en mere effektiv koordinering og varetagelse end den snævre AC-medierede varetagelse af lønmodtagerinteresser, som vi har i dag.

DM har, i kraft af sin formand Ingrid Stages engagement i forskningsfrihed, været en ensom røst i debatten om universiteternes deroute. Toppen af AC har, i al fald indtil det sidste formandskift, i misforstået loyalitet overfor Globaliseringsrådets neoliberalistiske opfattelser af universitetet som en erhvervsvirksomhed, reelt været med til at bane vejen for den topstyrede ledelsesstruktur på universiteterne med New Public Management,

konkurrenceudsættelse af basismidler etc. Som Madsen skriver i sit indlæg i Information (26/1):

»I AC er der i flere år blevet brugt en selektiv deling, hvor de universitetsansatte kun har noget indflydelse på løn- og ansættelsesvilkår. Denne deling med selektiv indflydelse skaber vanskeligheder, fordi den generelle universitetspolitik sætter rammerne for, hvad der kan forhandles hjem omkring løn- og ansættelsesvilkår. Når AC og nogle af de akademiske organisationer eksempelvis ikke har villet markere sig eller sætte hælene i i forhold til regeringens Globaliseringsudspil er det eksemplarisk for situationen. Slutrapporten anbefalede drastiske ændringer af universitetssektoren via bl.a. konkurrenceudsættelse af basismidler med afgørende betydning for de ansattes vilkår, hvilket blandt mange andre 'artige' sager formindsker mulighederne for at hente forbedringer hjem på løn- og ansættelses-vilkårene. En anden sag er netop universitetsloven fra 2003, hvor AC gjorde sig fantastiske forestillinger om at spille med på regeringens dagsorden om at erstatte den gamle ledelsesmodel med en enstregen topstyring,

mod at AC til gengæld ville få politisk indflydelse i forhandlingsprocessen, f.eks i forbindelse med en eventuel revision af loven. Det var selvfølgelig ganske fatalt, at en akademisk interesseorganisation overhovedet overvejer at give slip på ideen om universitetets uafhængighed og det kollegiale selvstyre.«

Derfor bør Madsens forslag om en styrket interessevaretagelse tages særdeles seriøst. Der er vitterligt behov for etablering af et dansk forskerforbund, hvor universitetsansatte i fællesskab kan formulere sig omkring generel universitetspolitik. Det norske Forskerforbund var fx med til at forhindre en så drastisk ødelæggelse af universiteterne, som den der fulgte med den danske 2003-lov. Et dansk forbund kunne gennemføres med en ordning med dobbelt medlemskab også til de eksisterende organisationer. Dette er en opfordring til at de organisationer, der står bag FORSKERforum, tager forslaget op til realitetsbehandling.

Lektor Claus Emmeche, KU, medlem af DM

Åbenlyst: Uni-ansatte er lønarbejdere

I sidste nummer af FORSKERforum har Mogens Ove Madsen MOM (DJØF) en faglig kommentar: "Derfor har universitetsansatte så lille indflydelse ...". Han tager prisværdigt fat i et ømt område for de universitetsansatte, nemlig spørgsmålet om deres faglige organisering og interessevaretagelse. En del af dette problem er den historiske struktur i fagforeningsmedlemskab, hvor de universitetsansatte VIP'ere er fordelt på en række akademikerorganisationer.

I DJØF, som jeg selv er medlem af, har det alle dage været klart, at universitetsområdet udgør en lille niche, der sjældent har haft særlig bevågenhed i organisationen, når der skal tages stilling til overenskomstkrav og ikke mindst de universitetsansattes protester og indsigelser mod overordnede politikker på området. Og 'uddelegeringen' til AC – som forhandler overenskomster for alle fagforeninger – har, som MOM påpeger, klart svækket de protester som universitetsansatte i tidens løb har fremført til fordel for andre (organisationsinterne) interesser. Ingen kan påstå, at AC på nogen måde

har fremført de universitetsansattes interesser overfor regeringens og Socialdemokratiets universitetslov.

MOM foreslår, at en løsning kunne være at universitetsansatte organiserer sig i en form for kartel, som kan sikre en direkte varetagelse ved at få forhandlingsret til de primære interesser om løn, ansættelse og medindflydelse.

Diskussionen herom kan forhåbentlig sætte fokus på et andet problem. Forskere har en høj kaldsbevidsthed – 'faget indebærer lønnen i sig selv' – men desværre tilsvarende en notorisk ringe interesse for faglig organisering og tilhørende fagligt arbejde blandt universitetsansatte – undtagen når det brænder på, som i øjeblikket med nedskæringer og fyringer på Københavns Universitet og andre steder.

Det grundlæggende problem er, at universitetsansatte, på trods af at Max Weber allerede i 1920 gjorde opmærksom på at forskere på de moderne universiteter er lønmodtagere og at forskning og undervisning er lønarbejde, aldrig rigtig har taget dette til sig. I årene med

universitetsloven fra 1972 som gav en reel medindflydelse, var der måske et grundlag for at lønarbejderrelation fremstod noget uklar. Men efter universitetsloven fra 2003 skulle det være åbenlyst for alle, at der er et reelt modsætningsforhold mellem ledelse og ansatte på universiteterne. Lederne er nu ansat til at lede og har fået instrumenter til dette og de universitetsansattes indflydelse er blevet reduceret til samarbejds-cirkulærets rettigheder.

Det betyder alt sammen, at det er blevet endnu mere påtrængende med en effektiv organisation af vores interessevaretagelse – det spørgsmål, som MOM har taget fat på. Det bør DJØF, DM og såmænd også AC gøre noget ved, hvis de i fremtidens individualiserede arbejdsmarked vil være som reelle fagforeninger for deres universitetsmedlemmer.

*Lektor Finn Hansson,
tillidsmand på CBS, medlem af DJØF*

Uni-demokrati skal lovfæstes

"Reel medbestemmelse – og den skal lovfæstes" lyder FORSKERforums leder i februar. Man fristes til at fortsætte, "og overgrebet på universitetsdemokratiet – det skal korsfæstes" (som en af røverne vel at mærke). For universitetsloven har jo netop rovet noget meget vigtigt fra os: medarbejdernes indflydelse på deres arbejdsplads. Det kan ikke være afhængigt af vekslende bestyrelser for godt/befindende, hvorvidt der gives reel medbestemmelse. Eller mener fx Socialdemokratiet noget andet?

Der er behov for nytænkning og diskussion om fastlæggelsen af de nærmere rammer omkring Akademisk Råds medbestemmelse. Men der kan ikke være tvivl om, at hvis der fortsat skal rekrutteres ligeså kompetente medlemmer til disse råd som nu, så skal der ske en ændring af loven på dette punkt.

På samme vis er der stærkt behov for et forum, der kan repræsentere medarbejderne på det enkelte institut og få medindflydelse på vigtig planlægning og budgetlægning. Det virker stærkt demotiverende at være sat udenfor

indflydelse, og det vil selvfølgelig også afspejle sig i implementeringen. Undertiden må man tænke, at fagforeningsmødet egentlig er det sidste forum mellem den nuværende situation og ekstraparlamentarismen. Selvom man på enkelte veldrevne institutter har formået at bevare institutrådet som et rådgivende organ, er det en egentlig lovsikring af indflydelsen der er brug for.

Der er tilsvarende behov for en genindførelse af demokratiet, sådan at institutledere vælges. I øjeblikket er der bedre demokratiske vilkår blandt de studerende end blandt universitetslærere og forskere. Det er også tydeligt, at Danmark befinder sig "på den forkerte side af historien" på dette område, selv Kina bevæger sig væk fra det som vi er endt med her. Set fra et institut som vores, som bl.a. forsker i, og rådgiver om demokratisk transition, er det særlig ironisk at man på universitetet er afskåret fra sikret medbestemmelse på det nære niveau.

Til forskel fra den aktuelle enstrengede top-down ledelsesstruktur sikrede valgte ledere jo en sund og demokratisk orientering nedad i

systemet. Hvis en tilbagevenden til valgte ledere virkelig er så svær en tanke, som det hævdes, så må man i det mindste fra politisk side, også fra de enkelte partier, give et bud på, hvordan denne demokratiske ånd kan genetableres og lovsikres ad anden vej.

Der er nemlig meget på spil for et land som skal leve af forskning og innovation, og som kommer til at kæmpe for at holde sin placering internationalt. Hvis universiteterne ikke kan tiltrække og fastholde højt motiveret og engageret arbejdskraft, så forsvinder den i stedet til bedre gagerede arbejdspladser eller til udenlandske universiteter med bedre vilkår. Og så står vi for alvor med fletningerne i postkassen, uden evnen til at leve op til niveauet i international forskning, og dermed uden udsigt til at fastholde vores udsatte nationale konkurrencedygtighed.

*Vibeke Lehmann Nielsen,
Jørn Loftager,
Clemens Stubbe Østergaard
Statskundskab, Aarhus Universitet*

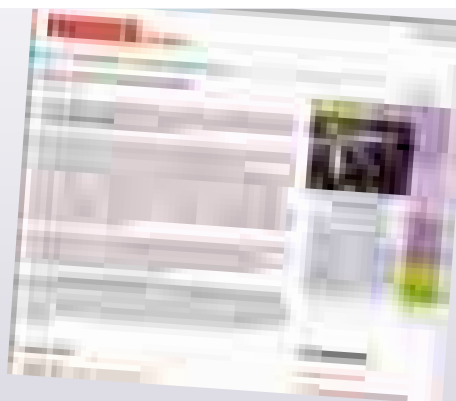
Annoncer i FORSKERforum

1/4 side: 3.000,-

1/2 side: 5.000,-

1/1 side: 7.000,-

Kontakt: joe@dm.dk

Se **BREAKING NEWS** om forskning, universiteter og forskningspolitik
på www.forskerforum.dk

Det er ikke så svært - når man først får det lært

Øvelse gør mester. Det gælder også ansøgninger om forskningsmidler og gennemførelse af projekter under EU's 7. rammeprogram (FP7).

Hiv en dag ud af kalenderen - og øg dine chancer for at komme igennem med din projekttid og få redskaber til at gøre arbejdet med FP7-projektet nemmere fra starten.

EuroCenter tilbyder målrettede kurser om emner, der spænder fra ansøgningsteknik over økonomi og kontrakter til kurser skræddersyet til koordinatore af FP7-projekter.

Kurserne holdes i Eigtveds Pakhus i København.

Læs mere på www.fi.dk/fp7-kurser eller bestil EuroCenters kursuskatalog 2010 på 3544 6240 eller eurocenter@fi.dk

Titel	Dato
Den gode ansøgning til FP7	17. marts
How to Write a Competitive Proposal for Framework 7	21. april
How to Negotiate and Administer Framework 7 Grant Agreements	22. april
Få styr på de juridiske grundbegreber i et FP7-projekt (trin I)	19. maj
Den professionelle koordinator – lær at svinge taktstokken	20. maj
Bliv en haj til budgetter og regnskaber i FP7	10. juni

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen
Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Drab på universitetet

USA: Neurobiolog blev nægtet fastansættelse og så tog hun pistolen frem

Amy Bishop, 45 år og mor til fire, er nu anklaget for mord og risikerer dødsstraf i Alabama. Hun er neurobiolog og blev rasende, da hun fik at vide, at et fakultetsudvalg havde nedstemt hendes forventninger om livslang fastansættelse, *tenure*, på Alabama University i Huntsville.

Hun havde passet sin undervisning den fredag og var derefter gået til et fakultetsmøde. Her havde hun siddet stille i 30-40 minutter, hvorefter hun pludselig trak en 9-millimeter pistol frem og begyndte at skyde rundt i lokalet. Mindst en person prøvede at stoppe hende, men hun holdt først op, da pistolen løb ud for ammunition.

Oftene var tre fakultetsansatte, bl.a. institutleder Gopi Podila samt to professorer, Maria Ragland Davis og Adriel Johnson. Tre andre blev såret, en mikrobiolog, en molekylarbiolog samt en tap-medarbejder.

Bishop var Harvard-uddannet og har modtaget flere ærefulde priser. Hun bliver betragtet som meget intelligent og var spået en lovende karriere indenfor bioteknologi. Men karrieren blev altså foreløbig bremset af ansættelsesudvalgets nej til *tenure*.

I politiets efterforskning af sagen er det kommet frem, at hun faktisk dræbte sin 18-årige bror ved et 'vådeskud' i 1986. Den sag blev imidlertid henlagt og i dag er sagsmappen om forløbet forsvundet.

Og i 1993 blev hun og hendes mand afhørt efter at hendes overordnede professor på Harvard havde modtaget en rørbombe med posten. Men da bomben ikke var gået af, var ingen blevet anklaget og der kunne ikke bevises forbindelser til Amy Bishop og hendes mand. Men det forlød dengang, at hun sendte rørbomben, fordi hun var bange for, at professoren ville underkende hendes doktorafhandling.

Blog: Hvorfor gik hun amok?

Mikrobiologi er et høj-konkurrerende fagfelt, og hun var med i et højkvalificeret forskningsmiljø, men fakultetsudvalget havde nægtet hende *tenure*.

Begebenhedsforløbet udløste en større debat om årsagen til amokløbet, bl.a. i **New York Times hjemmeside** (nyt.com).

Nogle henviser til, at universitetslivet er en utaknemmelig karrierevej: "Det er et stressende karriereforløb, hvor det tillokkende akademiske liv viser sig at være en uvenlig vej. Jeg kan absolut godt forstå, hvordan nogle bliver 'pakket så godt ind', at de kan gå amok under presset. Derfor har jeg i mange år anbefalet mine studerende at gøre

karriere i industrien. Og mange er forskningsledere i store firmaer og er ret lykkelige med det valg".

Nogle mener, at *tenure* gennemføres efter en retfærdig faglig evaluering, mens andre mener, at korridorpolitik, loyalitet og nepotisme ødelægger den upartiske og faglige procedure: "Min ansættelse på universitetet - og dermed årsagen til at jeg ikke fik *tenure* - sluttede, da min institutleder krævede, at en student, som var taget i snyderi to gange, alligevel fik sin eksamen. Hans far havde store magt i lokalsamfundet. Men jeg nægtede og mistede mit job. Mit stabile arbejde og gode bedømmelser talte nul, zero, nada. Men uden *tenure* havde jeg ingen beskyttelse".

Tenure som problemet

Nogle henviste til *tenure* som selve problemet: Ansættelsessystemet, hvor enkelte bevilges *tenure* og andre må leve hele livet på åremålskontrakter, skaber stor personlig usikkerhed og kan resultere i den slags ukontrollable vredesudbrud og mord.

"Hele *tenure*-systemet burde evalueres og i de fleste tilfælde skrottes: De fleste *tenure*-lærere, som jeg har mødt, var ikke de bedste lærere eller vejledere, men de havde spillet det politiske spil godt og agerede nu som oligarker. De må påtage sig noget af skylden".

Andre brugte anledningen til at fortælle om deres dårlige oplevelser i forsøget på at opnå *tenure*:

"Men hvem siger, at der er noget galt med *tenure*-systemet? Der er utvivlsomt problemer. Men noget siger mig, at denne kvinde altså viste sig at være en skrupellos morder eller en udrangeret psyko peger da på, at fakultetet gjorde helt ret, da de nægtede hende livslang ansættelse".

Akademikere er ulækre

Nogle udtrykte taknemmelighed over, at de droppede den akademiske karriere: "Jeg forlod en stilling med udsigt til 'tenure' efter 9/11 og gik ind i hæren for at gøre noget for menneskeretighederne. Hvor lidt kunne jeg vide, hvor 'sikker' en beslutning, det var!"

Andre pegede på den liberale amerikanske våbenlov som problemet, nemlig at 15.000

(Foto: AP Photo, Michael Mercer, The Huntsville Times)

Hun arresteret for mord på kolleger. På dette foto fra juli 2007 poserer Amy Bishop og hendes mand Jim Anderson for lokalpressen i Huntsville med en tidlig prototype af deres opfindelse CellDrive.

dræbes af våben i USA hvert år: "Det er forbausende så mange, der henviser til en uretfærdig *tenure*-proces som problemet, men glemmer den nemme adgang til våben i USA. Steder som universitetscampuser, der tidligere var trygge, er det ikke mere. Altimens pro-våben lobbyister presser på for den frie våbenadgang ..."

Eller: "Efter Columbine-skydningen var der en som foreslog, at alle highschool-lærere skulle have våbentræning. Jeg har dog brugt tid nok på lærerværelser til at vide, at det er et skørt forslag ..."

Men også racespørgsmålet blev inddraget. En mente nemlig at vide, at to af de dræbte var kvindelige afro-amerikanere.

Men måske er der helt andre og enkle årsagsammenhænge: "Den akademiske verden er en ulækker lille verden, befolket af nogle gennemført ulækre mennesker. Jeg er slet ikke overrasket".

jø

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvisning: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Nej mor...! Det er ikke som Paradise – bare lidt gruppearbejde...

UDDANNELSEN ER DER TJEK PÅ...
– NOTATERNE MÅ DU SELV KLARE...

Kom til åbent hus hos de fem uddannelsesinstitutioner med 60 videregående uddannelser i Esbjerg.
Du kan få gode ideer til hvordan din fremtid kan se ud!
Program og meget mere på studiebyenesbjerg.dk

26–27 feb 2010
Reality Days
by StudiebyenEsbjerg.dk

Lidt for sexet branding af SDU

Det er ikke kedeligt at gå på universitetet – i hvert fald ikke i Esbjerg! Sådan lød det glade budskab i kampagnen 'Studiebyen Esbjerg', der skal skaffe flere studerende til Danmarks vestligste universitetsby. Og det budskab blev solgt med et af reklamebranchens ældste og mest effektive midler: Sex.

På et af kampagnens billeder ser man en mandlig studerende, der taler i telefon med sin mor. Foran ham står en pige i frækt tøj og gør rent. Han siger: "Ja, mor. Jeg er faktisk lige midt i rengøringen! Alt blir' poleret".

BRANDING INTERRUPTUS

Der blev lavet plakater og bannere, der mere eller mindre diskret antyder, at kønsdrifterne trives ganske glimrende på den jyske vestkyst. Og billederne blev forelagt kampagnens parter, som er Esbjerg Kommune samt de fem institutioner for videregående uddannelser i byen, herunder SDU.

Alle var glade, især da de nye plakater

vakte opsigt i pressen – præcis det, som var hensigten.

I alt er der postet 900.000 kroner i kampagnen, hvoraf de 500.000 kroner kommer fra byens fem videregående uddannelsesinstitutioner, mens Esbjerg Kommune betaler resten.

SDU stod af: Rektor Oddershede fik kolde fødder

Alle var glade, altså lige undtaget SDU's rektor. Dagen efter mediernes omtale af den frække kampagne kom pressemeddelelsen fra SDU, som pludselig ikke ville være med:

"Studerende skal ikke mødes med lir og karlekammervittigheder, når de kommer til Esbjerg for at læse. Det er ikke den form for uddannelse, vi står for. Vi står for kvalitet og troværdighed", lød **Jens Oddershedes** tilbagetog.

Og det undrer man sig over i kampagnesekretariatet. For SDU havde selv godkendt de nye plakater gennem universitetets repræsentant i kampagneudvalget, campus-chefen for SDU

Esbjerg. Og de øvrige institutioner, herunder Aalborg Universitet, har ikke de samme moralske kvababbelser.

"Alle andre universiteter bakker os op, som man jo gør, når man har nedsat et udvalg og taget en fælles beslutning", fortæller marketingchef **Pernille Kragh Rühle**, der koordinerer branding-kampagnen for Esbjerg Kommune.

Jens Oddershede bekræfter over for FORSKERforum, at det var hans personlige beslutning at undsige kampagnen. Han synes ikke selv, at han er snerpet:

"Jeg synes da selv, at jeg har humor, og har da heller intet imod sex. Men det kan da godt være, at jeg tager fejl, og at jeg bare er blevet for gammel til at forstå den slags. Jeg udelukker ikke, at de andre kan have ret. Jeg bryder mig bare ikke om at have SDUs navn i sammenhæng med noget, som i mine øjne er kønsdiskriminerende over for både mænd og kvinder", udtalte han til BT.